

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

DEMOCRAȚIA REVOLUȚIONARĂ

Este cunoscut că, după Congresul al IX-lea al partidului, fenomenul deosebit de complex al dezvoltării economice și sociale a țării a cunoscut o dinamică și o profunzime fără precedent. Sub unghiuri și latitudini calitative s-au înscris învestiții uriașe, în măsură să confere noi date, noi argumente progresului și civilizației socialiste, să unească și să mobilizeze energiile de spirit, ale gândirii și acțiunii practice care au avut și au ca scop îndeplinirea marilor deziderate cuprinse în Programul partidului, înfăptuirea, etapă cu etapă, a sarcinilor și obiectivelor adoptate în cadrul amplelor forumuri comuniste care au marcat munca și viața întregii noastre națiuni. O ridicare uriașă, din adânc, s-a produs atunci când cu evenimentul inaugural care a fost cel de-al IX-lea Congres al partidului, și ea a urmat linie de boltă al orientării, ale tezelor și principiilor formulate de cel care, prin voința întregului partid și-a întregului popor, era investit la cîrmă destinului nostru național. Progresul și civilizația țării au urmat argumente de ordin politic și economic de necontestat, ele urmau calea fundamentării practice după o experiență și o voință de deschidere ce ne plasează pe orbita celor mai prodigioase și mai necesare înnoiri. Intre coordonatele vaste ale acestui proces s-a înscris de atunci și rezolvarea justă a problemelor naționale.

Dezvoltarea în ritm intens a tuturor zonelor țării și crearea în acest fel a condițiilor propice afirmării egalității tuturor celor ce alcătuiesc ființa patriei, crearea și asigurarea celui mai optim de afirmare a personalității în muncă, în gândire și creație, realizarea unui întreg sistem al democrației răspunderii, a angajării și participării au format și formează, printre multele altele, direcții și orientări de fond ale proceselor transformatoare care au avut loc în societatea noastră, un adevărat colț ideologic, moral-politic și social al rezolvării și înfruntării a problemelor naționale. Ea poate fi privită azi de pe temeliile înălțate de realizări materiale și spirituale, de pe temeliile unității de nezdornicități a poporului în jurul partidului al conducătorului națiunii noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu, după cum poate fi privită și din perspectiva înălțării pe mal depărtate a acestui unității a dezvoltării ei în acel context istoric amplu și viu pe care-l alcătuiesc marile programe adoptate de cel de-al XIII-lea Congres al partidului, noua calitate a marșului victor prin care se exprimă prezentul și viitorul.

Am pornit și pornim de la faptul că socialismul și faurim cu poporul și pentru popor, că nu se poate concepe edificarea socialismului fără o dezvoltare a democrației revoluționare, că socialismul și democrația sînt de neșeparat! — sublinia, recent, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, aducând la realizat, după cum se cunoaște, în toate sectoarele, un întreg sistem de organisme democratice care se deosechese

fundamental de democrația burghezo-mosierescă și care, într-un anumit sens, sînt forme uiaice, avansate — și care se pot dezvolta numai în condițiile socialismului, cînd poporul este o adevărată stăpîni pe tot ceea ce se realizează și își hotărăște în mod conștient destinele, viitorul de aur al patriei.

Privim harta economică a țării, în relief și științific și cultural, al tuturor vîrștelor care o alcătuiesc și-i dau viață și înconfundabilă respirație umană, privim harta țării prin prisma miilor și miilor de profesii, vocații și aptitudini care lucrează asupra înalțelor cote ale dezvoltării și înfloririi sale multilaterale și ne întelegem nu numai istoria pe care am trăit-o și pe care ne-o asumăm ci și perspectiva din unghiul căreia luăm spre noi înșine și înfruntăm toate eforturile, imaginile ale propriilor noastre împliniri. O cititorie imensă este însăși asigurarea acestei egalități fără deosebire de naționalitate, în tuturor fiilor și fiicelor patriei, o cititorie imensă a epocii pe care o trăim este însăși prezenta noastră în destinul de azi și de mâine al țării, această unitate prin care ne exprimăm în domeniul economic și social, ale muncii, gândirii și creației noastre să sporească nelenețat zestrea materială și spirituală a poporului, mersul său viguros înainte.

Intr-o asemenea superioritate înțelegere a realității, a conștiinței angajării politice și sociale pentru îndeplinirea exemplară a sarcinilor și programelor adoptate din Congresul al XIII-lea al partidului se înscris recunoașterea plenară ale consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană din România.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a rostit o importantă cuvîntare la ședința comună a Consiliilor Oamenilor Muncii de naționalitate maghiară și germană din România.

Perspectivile evaluării

Volumul lui Edgar Papu din clasicii noștri, Contribuții la ideea unui protoconism românesc rămîne în continuare una din cele mai discutate cărți din critica noastră literară. Succesul ei de public este pe măsura discuțiilor ce l-au fost dedicate. Este o carte semnificativă pentru noua conștiință de sine a literaturii și culturii noastre și pentru modul în care ne raportăm la valorile care ne reprezintă. Este o carte de o exemplară erudiție și demnitate intelectuală, scriată cu seninătate și dreptă măsură, cu o încredere neîmurmurată în destinul culturii române. Așa cum s-a observat, ideea că în conștiința actelor de cultură se întrepătrund într-o sinteză originală forțe autohtone și influențe externe, rolul decisiv avîndu-l totdeauna factorii interni, nu este nouă în cultura noastră. Eminescu, Iorga, marii teoreticieni ai tradiționalismului românesc de diverse nuanțe au văzut în suma aspectelor spirituale interne forța principală a progresului nostru cultural din diverse etape istorice. Li se adaugă faptul că numeroase realizări spirituale autohtone sînt anterioare și, în unele cazuri, au și o valoare de model în raport cu realizările similare din alte spații culturale. Realizările culturale românești cu valoare protoconică sînt tocmai cele care ilustrează anterioritatea în raport cu înfăptuirile similare din alte spații culturale.

Edgar Papu insistă asupra creațiilor culturale cu valoare protoconică situîndu-le într-un larg context istoric. Adoptînd o astfel de perspectivă, pe cît de firească pe atît de îndreptățită, Edgar Papu observă: „cerceările asupra anticipărilor literare românești se dovedesc prea modeste prin momentul țării în care ele au fost întreprinse față de atenția ce s-a acordat pînă acum altor sectoare de creație de la noi”. Și mai departe: „în toate domeniile s-au văzut bine stabilite anticipările românești în creația universală de valori. Ne-

gresit că se mai găsește loc pentru multe altele completări, dar baza cercetărilor este asigurată. Literatura a rămas, însă, în urmă, cu toată aparența de stagiul secular a unor recunoașteri mondiale”.

Pentru a ilustra această constatare Edgar Papu apelează la numeroase și semnificative exemple luate din diversele domenii ale artei, științei și, bineînțeles, ale literaturii. Ni se reaminteste astfel de rolul lui Brăncuși în calitatea sa, unanim recunoscută, de genial dechizitator de drumuri în sculptura modernă. E citată în acest sens și mărturia marelui sculptor englez Henry Moore cu privire la rolul lui Brăncuși și la importanța sa istorică în planul artei universale. Din criticul și istoricul de artă francez Jacques Lassaigne este citată opinia conform căreia anumite aspecte ale picturii lui Andreescu anticipază atmosfera și problematica operii lui Utrillo. Este invocată, de asemenea, constatarea, făcută de alți istorici ai artei, privitoare la faptul că același Andreescu anticipă direcția în care vor evolua primii impresionisti. Un exemplu de protoconism găsește Edgar Papu în eterofonia enesescă apărută într-un timp în care nimeni în Europa nu se preocupă de o astfel de problemă. Din domeniul filozofiei istoriei este luat cazul lui Xenopol ale cărui teorii s-au bucurat de o largă recunoaștere în alte culturi. Vasile Conta este amintit și el ca autor care l-a influențat pe Herbert Spencer. „Recunoașterea lor mai largă, notează Edgar Papu, înălțîndul artii culturale a fost de mult înregistrată și la noi”.

Trecînd la aspectele literare românești de o semnificație evident protoconică, Edgar Papu discută modul în care o exegetă de mare autoritate ca Svetlana Matta prezintă în lucrarea

Mihail Diaconescu

Continuare în pag. a 7-a

Satul din noi

de bună seamă că țăraniul au fost și sînt cei mai apropiați de pămînt, ei cunosc cel mai bine cerul, cunosc mersul și adierea astrilor. Dar cit de țărani mai sînt ei astăzi, în vechiul și noul înțeles al acestei îndelungate căi pînă nu demult insușii destinul țării, aceasta e mai greu de spus. Pentru că la origine, astăzi, țăraniul nu mai este totuși țaran. Este un om al pămîntului, dar dincolo de aceasta este un om al muncii. Mășeria sa este și tradiție dar și știință și tehnică, măsura sa este o permanentă întocmire și așezare în natură, ea conține toate anotimpurile și le repetă. Dar cu ce mijloace și după care criterii se întîmpină toate acestea, prin cîtă silință și cu ce imens angrenaj de cunoștințe despre pămînt și soarele, prin cîtă transformări uriașe a putut și treacă și să se edifice pe sine însuși în fața propriilor săi ochi și înălțîndul sufletului său neliniștit ca și istoria — asta n-o mai poate spune, singură, nici tradiția. Pentru că este la o maximă

încrucișare de forțe, astăzi, țăraniul, drumul său este milenar. Însotite însăși iubirea de neam și de țară și se ridică, s-a ridicat de acum tangență la alte universuri de înțelegere și asumare a lumii, se ridică, s-a ridicat de acum către un alt fel de a fi. Într-o nouă or-

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 7-a

In acest număr:
DESPRE PREZENT ȘI VIITOR, ÎN LIMBA MUNCII ȘI A DRAGOSTEI DE ȚARĂ
SATUL ROMĂNESC: OGLINDA TIMPULUI PE CARE ÎL TRĂIM

1907: Ecou de generație

poate nici un alt eveniment al începutului veacului modern nu a zguduit atât de profund sufletul scriitorilor români pentru care dintotdeauna vesnicia s-a născut la sat, ca însingurată primăvară țărănească a anului 1907. Confruntarea, de o asprime și amploare fără precedent, dintre valorile unei lumi arhetipale și rapacitatea noii societăți aleanate, nu-i putea lăsa indiferenți pe scriitorii implicați cu toată ființa în destinele neamului lor, ale cărui simțămînte ei încercau, numindu-le prin puterea artei lor, să le ridice la rangul de generalitate și obiectivitate al conștiinței naționale. De la versurile vizionare ale lui Cosbuc, devenite veritabil manifest liric al epocii, la răceala swifțiană a pamfletului lui N. D. Cocea și la ecoul grav, neobișnuit de patetic pentru verbul lui Caragiale, care persiflase mișcarea ploieștenilor și nu luase prea în serios nici emanciparea națională, răscoala din 1907 a doborîdit în scrierile timpului o dimensiune mitică, pe care în realitate puternicul univers moral al satului o conținea tragediei țărănești, dimensiune tot mai evidentă în creațiile ulterioare, unele adevărate capodopere ale epicii și liricii românești, prin care fiecare generație literară a cîștigat jertfa celor unsprezece ani. Al treilea moment „clasic” al literaturii noastre moderne, cel marcat de efervescența anilor '60, a adus în linia dramatică a mitosului tradițional un ethos nou și o viziune justă țară, prezente atît în scrierile reprezentanților generației mature, Zaharia Stancu, Cezar Petrescu, T. Argeșzi, cit și la tîrîna generație a „Luptei cu ineria”. Dar dacă la tîrîna poezii al directiei ei „expresionist-folclorice” o astfel de orientare pare firească, dat fiind universul de inspirație preponderant rural, arhais și mitic al acestora, evocarea răscoalei în versurile a doi dintre principalii promotori ai directiei „abstracționismului liric”, Nichita Stănescu și Grigore Hagiu, are de ce surprinde cu atît mai mult cu cît poezia acestor doi ocupă în creația celor doi poezii extreme și irepetabile — la Nichita Stănescu toate cele patru poezii ale debutului absolut (Au fost oameni mulți, La Lemne, Pămînt, 1907), iar la Grigore Hagiu ciclul 1907 — Epopea țărănească, ultimul din sumarul antologic — postum în colecția Cele mai frumoase poezii.

Cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la răscoala țărănească, Nichita Stănescu a debutat, în modul său original, simultan în două reviste, Tribuna (nr. 6, an I, 17 martie 1937) și Gazeta literară (nr. 12, an IV, 21 martie 1937), cu trei și, respectiv, un poem de o tonalitate cu totul diferită de cea a poeziilor viitorului său volum de debut din 1960, Sensul luiorilor. În paranteză fie spus, iată că au trecut exact 30 de ani de la iniția tiparilor a numelui tinărului, pe atunci doar de 24 de ani, ce avea să revoluționeze poezia noastră modernă. Revenind la primele trei poeme publicate în Tribuna, observăm aici o subtilă corența interioară, ele fiind prînse în ceea ce în arta plastică s-ar numi un triptic, avînd în centru un episod hibernal din înfruntarea fatișă între stăpînire și asupriții desnașdăduiți (La Lemne), încadrat de două „panouri laterale”, unul surprinzînd acumularea surdă a tensiunii premergătoare furtunii (Au fost oameni mulți), iar celălalt pusierea dezolantă a lumii după inabșurirea ei (Pămînt). Mișcările „penelului” din acea perioadă trădează că tinărul poet încă își desăvîșea ucenicia la clasic, foarte temeinică la Nichita Stănescu. Totuși, dacă culoarea lexicală a imaginilor este evocativ argeșeană (1907—Februarie apăsuse cu doi ani înainte, în 1955), linia rafinată a desenului are deja o tîșă personală, unde concretetea telurică a maestrului este înlocuită cu schilărea expresionistă a unor stări sufletești, vedetă lucrurilor cu viziunea „lor”, prezența imediată cu absența semnificativă. Primul „panou”. Au fost oameni mulți superează iminenta unei acțiuni crinice intr-o natură vag misterioasă. Ca la Goga, peisajul e parca crispat pînă povara unei dămării neștite. „Au fost oameni mulți cu dulăi și cu care / O gîlu după urmele mui din drup, / Și munți ridică suvite de fum // Prea tace tăcerea nespusă, adîncă / Iar tu, pumule cald, stai incins pe prăsea... / Vulturii sting zborul din stîncă în stîncă / Și trebuie să se întîmpele ceva...” Tabloul centrului evocă înflecșarea celor două tabere într-o lume a frigului și a lîinii, cadru tipic stănescian. Executat în tehnica unor prim-planuri expresive,

Alexandru Condeescu

Continuare în pag. a 7-a

Forța poemului

area răscoalei țărănești de la începutul secolului nostru a căpătat pe plan literar cea mai reprezentativă expresie lirică în poemul argeșean „1907”, lucru explicabil dacă înținem cont de faptul că Tudor Argeșzi a fost și unul dintre activii participanți la dezbaterile dramel în presa vremii. În 1912, la cîinci ani de la înabșurirea răscoalei, apare în „Facla” — fulminantul articol „Omul cu ochii vineți”, un atac violent împotriva celor care au reprimat singeros mișcarea țărănească. Poemul „1907” pare astfel împlinit, după multe decenii, a unei datorii mai vechi pe care autorul „Hororilor”, colaborator al „Faclii”, nu a uitat să o facă adăugînd direct în poem un patetic document liric izvorît dintr-o experiență biografică. Dramatismul evenimentului redat în amplul poem generează un crescendo liric, „1907” fiind o compunere epică alcătuită dintr-o succesiune de secvențe care, toate la un loc, structurează imaginea panoramică a erupției sociale. Desfășurarea începe cu un „Cuvînt înainte”: „În anii nouă sute șapte, / Ca din senin, în marile, într-o noapte, / S-a ridicat spre cer din Hodivoaia / Și din Făminzi și Stănești văpăia / Și s-a aprins de-a latul țării mi / De luminări și de faclii, / Ca la un Paste și o Inviere / Faclii și vipii, și-o-paite stînghere”. Pe parcursul poemului apar scene înfricoșătoare, imagini ale mizeriei și exploatării nemiloase redată într-o cromatică expresivă și înaltă, care ilustrează o amplă orchestrație din descrieri realiste (Lipseș morminte, Cămașa de nuntă, Fugara) portrete (Coșoan Alecu, Duduș, Cucuana-mare) dialoguri (Stăne-căplăne) toate fiind asambleate într-o compoziție dinamică peste care plutește tensiunea amenințătoare a revoltei țărănești. Poetul nu descrie neurtu ci se implică în acțiunea dramatică a poemului prin îndemnuri directe („Nu căuta dreptatea domnească,

că, frățioare / Ia pe ciocul ca hreanul și dă-i pe răzătoare”) răscoala e văzută de Argeșzi ca o smulgere din rădăcina a răului social acumulat de secole în existența țăraniului român. Forța de sugestie a versului vine din combustia revoltei exprimată pe un ton mobilizator, direct participativ: „Ai dus-o-tre scriștură tăcută, însă / O margine roștită răbdarea orișicare / La furca taică-n mină și-ascute-bine dinții / Și a-păra-ți odrasla, răzună-ți și părinții”. (Răzvărlău). Asistăm pe parcursul întregului ciclu „la o virulență demascăre a nedreptăților care au generat singuroasa mișcare țărănească de la 1907, dovezi ale asupriții crute și ale mizeriei se perindă ca într-un scenariu cinematografic, secvențele fiind desprînse parca din pinzele fiorenoase ale lui Goya: „Copiii zăc de gușter și coptură, / Tîșnită din ureche și ochi ca o untură; / De ofiță, de friguri, de acroșuri și pelăgră / De uscățune sau de bubă neagră, / Și mor mai mult de două ori. / Decit trăiesc cu gîlci în subsuși” (Cauza cauzelor). La polul opus se află tagma exploătorilor, asupra căreia versul argeșean cade adevărat în violență expresivă, transformînd într-un pamflet nimicitor precum în imaginea caricaturizată a boieroaicei: „Femeie nefemeie, la bine și la rău, / Turtă ca o tavă și-un sul de rogojină, / Sătulă-de-nutneric, scîrbită-de lumină, / Făptură ne-mplinită și iată țătălău” (Dudășii). În stilul său argeșean, poetul însuși ipocrită și cosmopolitismul claselor supuse care trăiesc pe spinarea țăraniului român; tonul vitriolat aminteste de diatribele eminesciene: „Ce-i cu maimutele astea rare, / Cu geam la ochi și cu nădrăgi pe dungă, / Înhamărate ca

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 6-a

PROFESORUL DE ROMÂNĂ

Limba literară actuală

Consider că textele selectate în manualul pentru învățămîntul gimnazial trebuie să aibă valoare de model de exprimare, să ofere elevului imagini de actualitate și limbă literară. De altfel programa de limbă română pentru clasele V-VIII precizează că scopul studiului limbii române în școală este însușirea limbii române literare actuale. Contactul cu textul propus de manual nu înseamnă însă, în unele cazuri, și o revelație a limbii literare, a limbajului cultivat. O serie de lecturi literare din manualele de clasă a V-a și a VI-a (elaborate în 1983) nu ilustrează limba literară actuală. Inadekvat este aspectul expresiv, al limbii, mi se par a fi textele: „Darul lui Moș Miron” de Ion Agărbiceanu, „Puiul” de Ioan Alexandru Brătescu-Voinesti, „Domnu” Trandafire” de Ion Creangă, „Lupta de la Podul-înalt” de Nicolae Iorga (fragment din „Istoria lui Ștefan cel Mare”), „Prăvăle-Baba” de Ionel Teodorescu, „Sobieski și români” de Costache Negruzzi (năvălire publicată pentru prima dată în 1845), „Privighetoarea” de Ioan Alexandru Brătescu-Voinesti, „Luarea Griviței” de Mihail Sadoveanu.

Insușirea limbii literare actuale, dezvoltarea vocabularului elevului de gimnaziu nu pot fi realizate prin textele sofisticate de arhaisme, regionalisme și expresii familiare. Este pus la curent cu termenii „brînă”, „strămătură”, „obil”, dar nu și cu „semnificative”, folosit într-una din întrebări. Povestirea „Sobieski și români” prilejuiește, de asemenea, explicația unui termen — mare de arhaisme (peste 40). Sint elucidați termenii ca: „obori”, „dobi”, „marș”, dar nu se fac trimiteri în josul paginii și pentru cuvintele „demitate”, „dispreț”, „episod”, „atitudine”, extrase din Îndrumări. Să recunoaștem că pentru elevul din clasă a V-a nu sînt transparente. Arhaismele folosite, numeroase în toate aceste texte, au efecte negative în exprimarea acelor elevi, care nu disting totdeauna între formele vechi ale unor cuvinte și cele folosite azi. Lecturind fragmentul din „Amintiri...” inclus în manualul de clasă a V-a și explicațiile cuvintelor necunoscute din subsolul paginii, elevul descoperă rapid ce înseamnă: „altvenici”, „nărpăli”, „drămlău”, „găbul”. Neexplicați în josul pa-

Grigore Sorescu

Continuare în pag. a 7-a

Mărțișorul

În multe feluri își poate adevăra în popor unitatea și originea peste veacuri.

Obiceiurile răspîndite în toate tinuturile românești, mai vechi decît mărturiile scrise adesea, vor fi izvor într-o cunoaștere a sufletului poporului nostru.

Așa este și acest fir de lărbă, această picătură de rouă de aur și argint picurată în locul fîlăului de nea pe straiul fetelor ca semn al luminii biruătoare a soarelui ce یرمpe într-un echinox cînd berbecoale bate cu coarnele, cum spune un poet, în arbori și stînci după mai multă viață.

În vestita sa carte, „Sărbătorile la Români”, Simion Florea Marian aduce mărturiile din diferite părți ale țării asupra Mărțișorului. Să-și fie fața albă precum neprihana Crinului înseamnă firul alb împletit cu cel roșu, să fil rumenă ca roza și lute ca argintul lămurit prin foc.

Lucaefărul

Ioan Alexandru

Despre prezent și viitor, în limba muncii și a dragostei de țară

Concretul atât de firesc

Chiar aici, în spațiul în care eu mă mișc și cuget, aici, în România, în Banat și aproape, în Sudul Ardealului, adevărul, atât de firesc, în cazul nostru, că vorbim și scriem în câteva idiomuri distincte, între cunoscuții mei, din copilărie și până acum, când îi simt colozii, tovarășii, vecinii, prietenii, adică oameni, nu mi se pare deloc senzațional că ei, concitadinii, contemporanii și compatrioții mei, se numesc: Ion Hans, Janos ori Iova și rostesc aparent diferit tot ceea ce simt, ce doresc, ce gândesc, ce visează, la grădiniță, la școală, la facultate, în sat ori în oraș, la cimp sau în uzină, pe stradă ori la meci, noi ne știm și sintem alături, considerăm că așa se cuvine, să ne respectăm, să ne salutăm, să schimbăm impresii, opinii, să ne dăruim cărți ori țigări, să bem împreună o cafea și să ne întrebăm de sănătate, ce-ți fac copiii, părinții, ce mai scrii, ce mai citești, unde-ți petreci concediul și cite și mai cite lucruri importante și cite și mai cite banalități, care toate fac parte din viața cea de toate zilele.

Cînd, într-o împrejurare, aflînd cîte eforturi se fac și la Timișoara, adică în România, numai pentru accesul la educație, informație și cultură, în limbile tuturor celor care, laolaltă cu noi, românii, s-au așezat aici, abia de citeva vechuri, trăind și muncind pămintul devenit și pentru ei pîl natal, un oaspete dintr-o țară occidentală a cerut să răsfășie cîte un exemplar din ziar, carte și revistă în română, germană, maghiară sau sîrbă; fiind la clubul presei, mi-au fost la îndemîna colecțiile publicațiilor, așa încît i-am oferit pe jumătate și convingînd de clipele devenite cronici de istorie contemporană, în paginile ziarelor la care trîdim, cum ziceam, și ziua și noaptea, prietenii și tovarășii, colegii și vecinii, avînd efectiv și afectiv aceleași retribuții și aceleași condiții de muncă, accesul hîrtiei aceleiași exigențe, aceleiași generos teren și mereu alte revelații, secvențe ale urcusului Tării, ale vocației de libertate și progres, de frumos și pace a patriei române, căreia îi sîntem filii, fături și osteni, deopotrivă: Ion Ariescu, Anghel Dumbrăvescu, Ion Marin Almajan, Maria Stein, Eduard Schneider, Walter Jass, Maria Pongracz, Mandics György, Ivo Muncian, Slavomir Gyozenovici.

Aceste personalități ale scrisului timișorean — circumscrise viguros în linia și constința națională — constituie doar un capitol din patrimoniul cultural al urbei mele; și i-am spus aceluia străin, la început neîncrezător, apoi copleșit de adevărul adevărat, că la Timișoara tot în anii construcției socialiste funcționează: Teatrul Național, Teatrul german de stat, Teatrul maghiar de stat, cu actorii profesioniști, cu repertoriul de referință din dramaturgia românească și universală, în limbile numite. Și i-am mai spus că îl invităm la Teatrul de păpuși, la Filarmonică, la Operă, în satele și-n orașele noastre, să vadă și să simtă concretul atât de firesc.

Teodor Bulza

Egali în șanse și împliniri

De locul nașterii noastre se țes amintirile cele mai dragi. Atît de dragi încît cu cît ni le aducem mai des în prezent cu atît ele se înnoiesc — fărăm epurată de orice atingeri materiale ce-ar putea macula frumusețea lor de nesemnat. Un prieten din Sălaj își rebotese chiar satul, a ducîndu-l în spațiul visărilor sale sub numele de Adalin și ninsorile fantastice și dealurile molcome și livezile înflorite și o iubire ce nu se mai sfîrșea doar aramă — molcomea dușere străbătută — fiindcă din timpuri străvechi, săgetîndu-l-o în versuri și în cîntece — îmi spuneau despre neîntrecute în frumuseți meleguri sălăjene. Atita doar — un peisaj sub zăpezii și multă, multă dragoste pentru acel peisaj. Pînă cînd, într-o iarnă, ne-am hotărît să mergem împreună în Sălaj (acasă, acasă, acasă — parcă-mi repeta cînd spunea în dulcele gral ardelenesc: „no, să vezi cum e la noi”, la orice îi povesteam eu). Și-am fost în Sălaj, la o auziră de băd de Jibou în acea Adalin pre numele lui Ionescu Prodănești și ninsorile nu s-au ivit, și Jiboul era cît un țîrș, cît un triș, cît ceva în jurul unui nod feroviar, ceea ce tot însemna ceva mai mult decît Zalău care n-avea accelerat și în mersul trenurilor era trecut la linile secundare, și gara Zalăului era în centru aproape de autoșosea căci dealurile se trec mai ușor cu autobuzul decît cu „lugul”, și lumea abia de deslusea în stilul de beton și tonele de tablă și în autobasculantele și marcaralele ce fuseseră semănate în marginea Zalăului în locul porumbului semnele unui schimbării. Era pe la începutul anilor '70, județul exista pe harta țării de numai 2 ani, și tot de doi ani un excavator și opt oameni anunțaseră nașterea unei lumi: platforma industrială Zalău. Străbătînd orașul, bine încălțat cu noroziul saniterelor, acel prieten bătea gînditor cu degetul spre vîitor, uitînd ninsorile. Adalinul și rămîndu doar o singură iubire: no, binie, no, să să vezi tu ce-o fi la noi!

CA O ȘANSA, CA O IZBÎNDĂ

După 13 ani (și citeva repete călătorii în Sălaj) îmbrățșez orașul cu același prieten, de pînă amintiri de studenție. Și Zalău nu mai trebuie privit cu ochii mari, el pulsează egal lîngă noi, inimă în inima unui județ în care poți auzi vorbindu-se două limbi (romina și maghiara). Cîteva întreprinderi republicane din platformă și-au cîștigat un prestigiu exprimabil foarte lesne în numărul de delegați — din țară și din străinătate — care vin să curteze produsele realizate aici. Un semn de egalitate s-a pus între Sălaj și celelalte județe, un semn de egalitate s-a pus între toți locuitorii acestui județ, fie că sînt români, maghiari sau de alte naționalități. Pentru că adevărata egalitate înseamnă a acorda egal, fără nici o deosebire, o șansă la împlinire, la conturarea destinului individual în destinele colectivității în acel complicit și profund uman act care se cheamă muncă. Și emanciparea tehnică a Sălajului (tehnologii de vîrf pe plan mondial sînt prezente în citeva întreprinderi de afîi) a dus la o emancipare a gîndirii oamenilor, la o deschidere a orizontului lor spiritual pentru că tehnica presupune cunoaștere, mobilitate intelectuală, o continuă stare efervescentă a creației. Împreună, acești oameni s-au pregătît în școli sau facultăți spre a lua în primire prezentul, împreună muncesc, trăiesc și visează acești oameni ai Sălajului contemporan. Egali în fața prezentului, egal răspunzători în privința viitorului. Din cînd în cînd, tinerii din platformă, în discuțiile purtate, au pronunțat, vorbind despre viața lor, despre ceea ce sînt, cuvîntul șansă. Au avut această șansă a unui gînd (că toate zonele și localitățile țării trebuie să fie dezvoltate din punct de vedere economic) și șansa întrupării acestui gînd. O șansă, da, pareau a spune, o șansă însă cît o izbîndă!

O ISTORIE CARE SE REPETA

Un fapt își poate avea semnificația cînd este judecat în conexiunile cu alte fapte. Devenirea Sălajului poartă amprenta semnificativului în măsura în care privind rotundul țării vom desena și alte nenumărate exemple de locuri, orașe și zone care repetă istoria Sălajului. Covasna, Harghita, Mureșul au trecut prin aceleași profunde transformări ce-au redimensionat viața oamenilor de pe aceste meleaguri. Repartizarea armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării a fost idee validată în timp. Elocvente dovezi și argumente stau milie, zecile de mii de destine împlinite, de vieti ce-și au temeiul chiar pe meleagurile pe care s-au

născut. Seninătatea și înțelegerea și deschiderea oamenilor spre binele și frumusețea vieții tin de absența sentimentului că trebuie să-ți cauți un rost, un temei în altă parte, în de-ideea că ai aceleași condiții ca orice alt cetățean, că școlile sînt primitoare cu orice copil, că facultățile asigură o aceeași temeinică pregătire fie că te numești Csallag sau Ionescu, că serviciul personal al oricărui întreprinderii te întreabă ce stil să faci, ce meserie ai și nu ce naționalitate ai. Că și orașul, localitatea ta se deschid către o arhitectură și condiții civilizate, că esti om între toți oamenii acestui pămînt numit România. Egali cu toții, egali întru același sentiment: iubirea de patrie pentru că și patria noastră socialistă își lubetește egal toți filii. De locul nașterii noastre se țes nu numai cele mai frumoase amintiri, dar și cele mai frumoase visuri.

Constantin Stan

„O familie de artiști care slujesc cultura română“

De vorbă cu regizorul Dan Alecsandrescu

„LIMBA TEATRULUI ESTE UNIVERSALĂ“

— Dan Alecsandrescu, vă numărați, la ora actuală, între cei dintîi directori de scenă din Transilvania și nu numai. Intre multiplele dumneavoastră reușite, rezultat al unui impresionant fond mizanscenic, să ne amintim acum de cele două trofee obținute cu spectacolul Amurgul burghez de Romulus Guga, realizat cu trupa secției maghiare a Teatrului Național din Tîrgu Mureș: Marele Premiu al Festivalului de dramaturgie actuală de la Timișoara (1983), Premiul I la Festivalul național „Cin-tărea României”, ediția a IV-a... Care a fost prima dumneavoastră colaborare cu această trupă, cum ați început s-o cunoașteți?

— În 1976 am poposit la Tîrgu Mureș ca director și regizor al Naționalului. Știam de atunci că am intrat într-unul din cele mai prestigioase colective de artă teatrală din țara noastră. În cei 11 ani de cînd mă aflu în această capitală de județ, am pus în scenă spectacole și la secția română și la secția maghiară și mi-am putut da seama cît de minunat acționează, în numele artei și pentru cîștigarea artei, această mare familie de actori români și maghiari.

Eritul meu spectacol la secția maghiară a fost *Dumnezeora Nastasia* de George Mihail Zamfirescu. Trebuie să vă mărturisesc că această mizanscenă a fost o mare bucurie pentru mine: pentru că și spectacolul și interpretii principali, Farkas Ibolya și Csaba Andras, și scenograful Mircea Matcaboji și eu personal am fost incununați la Festivalul restituirilor dramatice de la Botoșani cu Marele Premiu. Am simțit nu o dată că actorii de limbă maghiară sînt dornici să exprime pe scenă literatură dramatică românească de valoare, pe care o respectă și căreia îi se devotază. Există în acest colectiv maghiar un spirit de creativitate artistică, de inventivitate scenică de mare, mare profesionalism. Trebuie să amintesc aici și un alt membru de vază al trupei, prezent în spectacolul *Dumnezeora Nastasia*: este vorba de Tar Laszlo care, în rolul lui Sorocovă, a făcut o creație memorabilă. N-am să uit niciodată și mă bucur că pot să amintesc aici cum, la Botoșani, în împrejurare amintită, în fața unei săli arhipline (erau 50 sau 100 de spectatori care stăteau pe lîngă stâluri — din sălă neplecînd nimeni, cu toate că se discuta într-o limbă necunoscută publicului larg) actorii maghiari vorbeau parcă în limba română, atât de expresivi erau ei în rolurile încredințate. Iar la sfîrșitul spectacolului, ei au fost întîmpinați cu exact aceleași entuziaște aplauze și ovății pe care le primiseră și la Tîrgu Mureș, în fața unui public de limbă maghiară.

— Am observat că ați evocat fără nici un fel de complex primele dumneavoastră întîlniri cu trupa maghiară din Tîrgu Mureș.

— Într-adevăr, a regiza în limba maghiară

„Putem fi mîndri de felul cum am asigurat realizarea problemei naționale, creînd condiții de participare la dezvoltarea societății socialiste a oamenilor muncii de diferite naționalități, a întregului popor“.

NICOLAE CEAUȘESCU

O capodoperă arhitecturală: Teatrul de Stat din Tîrgu Mureș

NOTA DOMINANTĂ A REPERTORIULUI ESTE VALOAREA

— Ce este definitiv pentru repertoriile trupelor maghiare tîrgumureșene?

— Nota dominantă este valoarea: apropierea de cele mai autentice valori ale culturii noastre socialiste, atât de limbă română, cît și de limbă maghiară, însușirea operelor clasice românești și universale. În anul '950, Sică Alexandrescu, împreună cu Tompa Miklos, au pus în scenă, într-o mare montare, în limba maghiară, *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale. În 1980, mi-am permis și eu, cu aceeași trupă, să mă apropiu de această capodoperă a lui Caragiale, semnînd o mizanscenă în care actorii maghiari au participat cu întreaga lor ființă. În repertoriile trupelor maghiare întîlnim *Macbeth* de Shakespeare, *Femeia mării* de Ibsen (pe care am îndrăznit s-o pun în scenă acum cinci ani) sau autori ca Bernard Shaw, Romulus Guga, Paul Everac (Camera de alături, într-un spectacol pomenit și azi de publicul de limbă maghiară).

— În ce constă spiritul creator, individualitatea proiectată de secțiile maghiare?

— În primul rînd: nedezmințita responsabilitate a actorului artistic. Această trupe (ca și cea română) și-a imprimat în activitatea ei credința că în actual scenic mesagistică, ideatică, transfigurarea artistică trebuie ridicată la cea mai înaltă cotă. Nu se face rabat de la marile exigențe impuse de actual scenic. Și încă ceva: respectul față de public. Această din urmă condiție este de fapt o concluzie obligatorie. Amîndouă secțiile din Național manifestă un respect funciar față de spectator. Publicul nu trebuie să nu poată fi înșelat cu producții de mediocritate. Aceasta este diferența specifică la care, cred, vă refereați: grija de a aduce în fața spectatorilor acte artistice autentice și de a promova în aceste acte tot ce există ca valoare, în momentul de față, în cadrul colectivului.

O RELATIE PERMANENTĂ: INTR- AJUTORAREA

— Spuneați mai devreme că întreg Naționalul tîrgumureșean constituie o familie artistică; există cumva interacțiuni, întreprinderi între cele două secții ale sale?

Embleme ale prieteniei

Pe dealul Cetățului, deasupra Clujului, revoluționarii Sas care dădă rezoluția problemei naționale românești într-un spirit drept, care susține că limba română, fiind vorbită de majoritatea populației transilvane, ar fi trebuit să fie declarată limbă oficială, a fost executat în 1849, în urma condamnării la moarte de către un tribunal maghiar. Nu e de mirare, cînd știm că pe Hronicul prigonitului Gheorghe Sincal, censorul scrisese: „Opera merită a fi arsă, iar autorul spinzurat“. În camerele de tortură de la Someseni, horthystii au schingit nu numai antifasciștii, și comunistii români și evrei, dar, în același timp, democrații și comunistii maghiari, între care cunoscutul luptător Józsa Béla.

Sînt citeva din mille de mărturii înregistrate de istorie. Tocmai prin suferință, prin îndelungate umiliri la care a fost supus timp de secole, poporul român a învățat prețui, frumusețea înțelegerii, ca unic limbaj între oameni. Este ceea ce s-a consfințit la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia. Este una din biruințele umane pe care socialismul românesc, ultimele decenii cu deosebire, le-au ridicat la cel mai înalt rang. Bunăoară, în inima cetății, strada care pornește de la Bastionul medieval în care a stat închis înainte de execuție Baba Novac, viteazul căpitan al lui Mihai Viteazul, a fost împărțită în două jumătăți, dintru-se fiecare dintr- ele cît un nume istoric: Avram Iancu și Petőfi Sándor. Grător mi se pare faptul că într-una din casele aparținînd jumătății ce poartă numele poetului și revoluționarului maghiar a studiat și a trăit Avram Iancu.

Pilduitoare a rămas prietenia cu Adi Endre, actiunea de traducător, de colaborator culturală cu intelectualii maghiari, a scriitorului clujean Emil Isac, fiul unuia din cei mai vestiți militanți pentru Unire.

Niciodată însă, mai mult ca acum, nu s-a realizat acel aliaj al respectului reciproc între români și naționalitățile conlocuitoare. Niciodată populația maghiară din România n-a dat un număr atât de mare de scriitori și cărturari ca-n epoca pe care o trăim. Documente sugestive oferă, printre altele, tipărirea la Cluj-Napoca, alături de Tribuna, Steașu și Făclia, a publicațiilor *Utunk*, *Korunk*, *Napsugár*, *Dolgozó Nő* și *Iszaszag*, Teatrul Național, cît și Teatrul maghiar de stat, sînt două importante citadele de idei și frumusețe. Ar mai trebui amintit că în cadrul Asociației scriitorilor din Cluj și al Filialei Uniunii artiștilor plastici clujești activează armonios scriitorii și plasticienii, români și maghiari, creatori ai unor opere de valoare.

E un exemplu pe care poporul român, și pe care Partidul Comunist Român îl dă lumii întregi, exprimînd vocația de pace și frăție a oamenilor de aici. Este concluzia, înțelepciunea istorică la care a ajuns poporul nostru atît de greu înocent, al cărui pămînt e plin de jertfe, care nu uită ce înseamnă prețul libertății și al demnității.

Mihai Valeriu

— Lorand Lohinsky are și interesante contribuții de regie în spectacolele studențesii...

— Să nu uităm că el este și cel mai important oedru didactic al Institutului de teatru din Tîrgu-Mureș. Interpretînd în *Amurgul burghez* rolul Ignatju, personalitatea lui Lohinsky, fan-tezia lui, puterea sa de a exprima mi-au folosit în așezarea, la locul cuvenit, în spectacol, a personalității. Și iată un amănunt semnificativ: personajul Claudiu, cel care-l însoțește pe Ignatju, trebuia să aibă o apariție cît mai bizară, lui Lohinsky i-a venit o minunată idee și i-a sugerat tînrului său coleg să-și aplice pe un picior o cizmă în nume fel făcut... Pentru această cizmă Lohinsky s-a dus personal în atelierul teatrului, să vegheze la realizarea ei... Puțin sînt actorii care fac astăzi acest lucru și merg pînă la finalizarea în atelier a ideii pe care și-au propus-o.

— În cazul acestor trupe deci se poate vorbi fără greș de funcția activă a gîndirii actorului în spectacol...

— Absolut. Nu m-aș oprî numai la atît. Chiar și la ultima mea realizare cu același colectiv, în *Jocul de-a vacanța* de Mihail Sebastian, actorii mi-au permis să întîmpinăm cu soluții mizanscenice. Nici un actor din trupa despre care vorbim nu acceptă să fie o marionetă în spectacol.

UN FERICIT SCHIMB DE GENERAȚII

— Cum sînt implicați studenții și absolvenții Institutului de teatru „Szegedy György Istvan“ în producția de spectacole a Naționalului?

— Este o fericită simbioză, un fericit schimb de generații, într-o permanentă stațea... Chiar în *Jocul de-a vacanța*, rolul lui Jeff este interpretat de un student din anul III al Institutului de teatru: Buzoganyi Bela care, în momentul de față, este prezent în alte trei producții teatrale. Nu este un exemplu singular. În plus, profesorii participă în distribuții, alături de studenții lor, în spectacolele Studiuului Institutului de teatru.

— Se poate spune că permanențizarea valorică a Naționalului este asigurată?

— Bineînțeles. Și tineretea spiritualității artistice a colectivului maghiar este permanent stimulată de prezența tînrului din Institut care vine să joace și să învețe în același timp de la descăli săi. Nu cred că exagerez cînd spun că actorii tineri de astăzi sînt reali discipoli ai valorilor umaniste pe care le-a profesat dintotdeauna secția maghiară a Teatrului Național din Tîrgu-Mureș.

— Cine vizitează acest centru de județ, de mai multă vreme încoace, este surprins de noul edificiu al Teatrului Național care, arhitectonic și funcțional, este unic în această parte a Europei. A contribuit această valoroasă bază materială la consolidarea spiritului de unitate ideatică și artistică a celor două trupe, română și maghiară?

— Vă spun sincer că nu îmi convine formula „două trupe“. Unitatea acestui colectiv de actori este dată de faptul că ei formează o singură trupă care slujește un singur timp, o singură cultură, în două limbi, cu respectul cuvenit.

O convorbire de Paul Tutungiu

gheorghe pârja

Învățătura tatălui către fiu

poetului Gheorghe Pituț

Să-ți fie dor de ce-ai lăsat
Ca guri după-un strop de apă
Când seceta usucă iarba,
Și caii-n stela se adăpă.
Să-ți fie dor, să-ți pîndă de vînt
Să te întoarcă vesnic însoareasă
Cămasa îți mirosă o pămint
Fiindcă osteneala n-ai ieșit din coasă
Și ai merinde pentru orice drum
Lumina răsplătește-o cu lumină.
Rota carului, oricum
În noi povara și-o inclină.
Să-ți fie dor de caii suri
Păscuți în grăile omiezi
Căci liniște se vinde prin păduri
Săzînd singurătatea zăpezii.
Să-ți fie dor, un dor îndurerat
Cum nopțile se compunesc cu rouă
Cînd ploaie-n dor de noște căldărit
Și duci pe umeri porțile-aminădui.
Să-ți fie dor de ce-ai lăsat
Cînd stă sămîntina-n cîmpuri trează
De-ai bate lumea-n lung și-n lat
Aceleași stele fixe te veghează.

Scrisoare de iarnă

Cu fiecare iarnă ne caldîm mai puri
În casa unde mama teă cuvințe-n vreme
Și ne trimite pîinea și zarul și păduri
Cu săniile albe prin care să ne chema.

Și noi trimitem scrisori de mîlțumire
Cînd ninge peste norduri sănătos
Lumina vine-n arbori mai subțire
Și ne adună umbrele de jos.

În casa drăniță-tă-săvit un gol
În care lumea toamnă povești nevinovate
Cînd piatra de la poartă se mută în ocol
Și se află-n prag o soră și un frate.

În fiecare iarnă mai scriu cîte-o scrisoare
La prietenii din nord îndăpătați de stele
Prin dor de voi se cerne o ninsoare
Căzută din pruncia asupra casei mele.

Hanul marilor drumari

De mă opresc cîteodată
La hanul marilor drumari
Unde rămîn cu lăutari
Eu zic că viața nu-i gătată.

De se aprinde la răsucire
Focul cerec din noaptea noastră
Cînd pentru dragoste albastră
Peste pustie m-aș tot duce

C-adorm într-un acoperiș de fum
Și somnul vameș mă subție
E că rămîn în vesnicie
Prin căpătîi acest de drum

Și crește larma în pustie
Zgîrcit, cu soarele de pază
Și-o dimineată ce veghează
Singurătății vindute mie.

Vine hongia să-mi ia hanul
Scurta e viața-n vesnicie
Eu am trecut de veselie
Luînd cu mine întreg hanul.

Secvența

Într-o noapte am văzut pe cer
Ochiul treacîm ca o cometă
În prețutendena secretă
Semințea-ncoțelare de ger

Pămîntul singera, prin gură
Creșteau mestecești pînă-n lună
Într-o nesliște nebulă.

Într-o noapte am văzut pe cer
Pămîntul treacîm ca o cometă.

teatru

Claritatea percepției

Televiziunea ne-a prilejuit în redacția Alexandrei Orban vizionarea celei de-a 19-a înregistrări a B.B.C. (producție 1981), din Ciclu Integral Shakespeare. Evidența de incitantul triumfal al indolei în dragoste, Othello-Desdemona-Iago, spiritele s-au aprins și, în ciuda neapăsării, deciziile parțiale a distribuției (de către tele-spectatori), varianta lui Jonathan Miller a suscitată interesul, provocînd controverse. Abordînd varianta originală a textului lui Shakespeare, eliminînd bufoniile, lesnurile lui Othello (puse de autorul englez pe seama unor crize de epilepsie), înfățișînd pasajele explicative, deci tot ceea ce e în sfera de prisos, teatrul filmat al lui Miller ne introduce în universul psihic-spiritual al personajelor, vizualizînd, cu ochi sever, lumea sentimentelor. Granville-Barker în documentarele sale Prefetele conspănuiează că îndrăgostiții lui Shakespeare rămîn rareori singuri, iar atunci cînd sînt, „Shakespeare nu lasă goluri în text, pe care femeia să le umple cu manifestări ale farmecului ei personal; dimpotrivă, solicită claritatea percepției și spiritualizarea simțirii”. Mergînd pe această linie, Miller își concepse spectacolul într-un decor frust, epurat de orice accesorii inutile, pentru a putea concentra atenția privitorului și auditoriului asupra forței și expresivității cuvîntului, care

se strecoară cu lentoare diabolică, oțărînd conștiințe. Pe rezor l-î interesat mai puțin dacă Othello a fost un etiopian creștinat, un negru sau un etiopian (de unde ar proveni povestea batistei, totem al unui trib, a cărei profanare cere sacrificarea celui vinovat). De aceea, nobilul și viteazul Othello nu este nici prea frumos, nici prea bine făcut, pentru a împune doar prin simpla prezență, are părul vilvoș și pielea deschisă (doar puțin umbrită de fard). Anthony Hopkins nu se identică lui Othello, cum făcea, în 1964, Richard Borge, sau cum îl interpreta Sir Laurence Olivier (Othello în 1963, Iago în 1942) cu genul maiestriei sale glaciace sau, mai firziu, Richard Burton, cu genul său identic. Hopkins ni-l evocă detasat pe Othello. Mîngîietul, resturile lui, nici chiar sinuciderea nu au nimic patetic în exteriorizare. Economie de mijloace în cazul regiei. Joc economic în cazul actorilor, cîndînd verbu pe toate fețele lui, sfîlindu-l, dîndu-l contur de lumină sau umbrindu-l din măiestria rostirii. Desdemona Penelope Wilton nu este nici prea angelică, nici prea tinăra și, după cum este urmărirea de cameră, doar în planuri generale, tenența ei fizică poate fi neglijată. Influențata sa este redată prin înfățișarea voci și prin foșnetele volup-

tuoașe, nellîștitoare, ale rochilor ei. Ea rămîne un pion și o victimă ca el Cassio (David Yelland) sau Emilia (Rosemary Leach). Cel care domină spiritual este Iago și Miller își permite să constituie cadrelor cu el, mai mult decît cele cu Othello, din planuri americane și din gros-planuri. Disproporționat, cu un cap mare pentru corpul prea mic, cu urechi mari, turte, cu ochi negri, scinteițori, care fug în toate direcțiile, pentru a nu le scăpa nimic și a trage profit din orice. Iago realizează de Bob Hoskins impune în teatru, în arta cu care-și alcătuiește și-și dezvoltă firea, fără efort, diferite grade ale odiozeniei personajului său. Jocul lui Hoskins e făcut din sursul urii vădit în șoapă tandretel. Gestul lui e orotiv, învîlțitor, domină și supune. Cînd Desdemona, pradă disperării, își sprînză capul pe umărul lui (în prezența Emiliei), el se arcuiește cu brațele și cu corpul în jurul corpului ei, prelungindu-și înbrășișarea, pronunțînd rar și blînd cuvîntele ademenitoare trînd atunci, în adincul grai al tăcerii vinovate (din pauze) victoria deposedării lui Othello, victoria de-o clipă a posedării (cu gîndul a aceleia testă într-un ris diabolic care se-asternă peste tăcerea morții, bătîndu-și joc de ea. Demonstrarea, cu incoetiv-tor) a ticloșiei lui Iago și arta mării găstări a lui Bob Hoskins au condus ochiul și urechea publicului către claritatea percepției și spiritualizarea simțirii.

Nicoleta Gherghel

nicolae băbălău

Un mormînt pentru douăzecișidoi

Ștefan Luchian : „1907”

1907 — MEMENTO

conacului să nu-l poată trece nici pasărea în zbor, al pîrcup, or să ? La amîna Pupăzane, că-l tare musai să faceți zidul mai aproape, cu mai aproape de conac să nu-mi scurtați din moșie, că ție ție scurtez picioarele, țiețes, ție, ție adreșă boierul vechiului, omul său de încredere, fără să piardă din vedere întărirea forțelor de pază și trimiterea unor iscoade prin sat, să se seama în ce apă se scaldă neghobii, țopirliani și jnapani, nu cumva...

Era în faptul unei zile reci, mohoare, de început de martie. Ploua mărunț, cu tunete și fulgere răzlete, ca în mîiez de vară, de se minunau țărani. Vreme cînească. Toată noaptea țărani din Fintinele nu puseră seama pe seară. Ne-aveam stare. Sînseseră opățele de cu seară și, în loc să doarmă, își frîmțau gîndurile, pîndu la cale, în cele mai mici amănunte, planul pentru... răcoarea lor — pentru răzmerița, în care el credea ca într-un lucru sfînt, purificator, merit să-l izbăvească de să-răcă.

— Doamne, Dumitru, doamne ce frică am de gîndu' vost. De ce te bagi tu în neceaz asta ? Mie imi vine să mă închin cu amîndouă miștile de ce puneți voi la cale. De ce nu-ți vezi tu de sărăcia și nevoiile tale, o fi și ai un blestem pe care musai treabă să-l ducem în cerc, asta-l viața țăraniului, blestemată și amară-fiere, îl dojenea Polina, nevastă-sa, pe Dumitru Podaru văzîndu-l, mai bine spus, simțîndu-l prin întunericul camerei, pe la cum-păna nopții, cum se agită de colo-colo, lînd de după cupor, așa pe blîbîite, un copor, pe care îl preumbla dintr-o mină în alta, pentru ca după o vreme să-l pună la loc, apoi să-l ia din nou, și tot așa mereu pînă spre ziuă, de băgase spaimă în Polina. Podaru nu scootea o vorbă, doar din cînd în cînd oftea din adîncii inimii. Scootea tutun dintr-o bășică de porc, pește oboliele încă umede și rău mirosoare ce n-ajucaseră să se usuce, deși le agățase de usa cup-torului de cu seară, se așeză pe dunga patului ce scîrția din toate incheieturile, își puse co-sorul alături și rămase așa, slănă de piatră, ca într-o priveghere de iaină, frîmțînd de un chin lăuntric, de îndoieli, dar și de îndemnuri ce se potopeau, în devălmășie, în sufletu-l curențurată de gînduri negre. Se gîndea la copil, la Ioan și Constantin, amîndoi oameni insurati în sat, vecini cu el, ce fuseseră bătuiți și batjocoriti de moșier, fără motiv și explicație, din stămpă și sărăcă năcose. Pe Constantin îl furăse cu calu pînă la cotul Jiului, unde l-a lăsat leșinat, bătut cu cravasa și tocurele cismelor de box negre, de care nu se despărtea, ordicețori îl încăleca pe Cezar.

Asa, răvășit, cu chistocul în colțul gurii, frîgîndu-l, se pomeni, pe cînd se îngina ziuă cu noaptea, cu bălă scurte în ochetele mic al geamului. Era consemnul stabilit. Își luă mașinal coșorul în mină, sculptă chistocul cit-colo, dădu să-i spună ceva Polinei, dar se răzgîndi repezîndu-se cu un resort spre ușă, pe care o deschise și o închise în urmă-l, cu luare aminte, de parcă îl era teamă cu nu cumva să-l trezească pe boier, al cărui conac, cit un palat, se afla la dracu-n praznic, tocmai la capătul satului, cu zgomotul făcut cu ușa cocloabel sale, ce abia se mai ținea însălată pe buza dealului. Leși în curte, sări pîrcupul, dădu fuga pe la Ioan și Constantin, ce îl așteptau în tînda casei celui mai mic, a lui Ioan, fiecare cu... arma în mînă : un uc o sapă, altul cu o leucă de car. Tăcuti, cu inimile zvinzînd să le sară din piept, cu căciuliile trase pe ceață, ca să le fie urechile libere... trecură tustrei, hoțeste, pe la Savu, Vasile al lui Gaspar, pe la Oprea Țițoiu și Ghilă Dan, prînseră din urmă pe cei ce stăteau pe ulița dinspre Răcarl și se pierdură cu toții în

Corneliu Baba: „1907”. Schiță pentru compoziție

răchităria de pe malul Jiului, nu departe de prundul, numit de localnici Ruptura. Conform interlegerii, cînd se crăpă bine de ziuă erau lă-lăta cîteva zeci de țărani, în frunte cu cel mai curajoși, vreo douăzeci și doi la număr.

— De la o zare la alta, cit vedeai cu ochii, norii grei, vîneții își mișcau molcom, de colo-colo, formele bizare, minăși de forțele nevăzute din înalturi. „Ploua de parcă se spărsese cerul. „Jiul curgea înspumat, tubure și zgomotos cu apele leșite din matcă... Dinspre sat răzbeau urletele fioroase ale cîmilor legați în lanțuri. „O cucuvea cînta sinistru pe acoperișul casei aflate în paragină a lui Gheorghe Ghilăru.

— Semn rău, zise aproape șoptit Dumitru Podaru, făcîndu-și instinctiv semnul crucii și bil-guind o rugăciune înainte de a porni înspre conac, făcîndu-și semn cu mîna, celor din preajmă să-l urmeze. Îl pășiră alături copilii săi Ioan și Constantin, împreună cu Mihăițoiu, Trăistaru, Bobirneci, Cîrjan, Meșteru, Brăic, Li-sei, Ianos, Udriou, Gaspar și mulți alții. Douăzeci și doi dintre ei se desprinseseră și o luaseră în frunte. Era avangarda răsculaților. La cîteva pași în urma lor veneau alții. Mergeau tăcuți și învrăjbiți. Fiecare cu arma-unealtă a să-supră. Numai Vasile Gaspar își făcuse o armă de foc, de fapt un clomag urîș, ce avea la unul din capete un mîncuș de coji uscate de cires amestecate cu elii, „armă” cu ajutorul căreia își pusesse în gînd să dea foc cu mîna lui acareurilor boieresti. „să se facă toate scurum : și casa și masa și oier și boier... Dar... musai Tache Mitocanu cu a lui gușă să se facă cenușă”. Incerca să facă haz de necaz Vasile Gaspar, tînd strîns în mîini „arma” lui, ca într-o poziție de tragere, așteptînd cu înfrîngere momentul să-l dea foc și să fugă glonț cu la țarcul cu nutref al moșierului, să pună scinteaia pișcolului.

Cel dinții care ajunse la curtea moșierului, Incerind să-o escaladeze, fu chiar Gaspar.

— Tîneț, mă, aproape și înconjurăți conacu', fi îndemna el conspirativ pe ceilalți țărani care, odată ajunși aici, păreau parcă dezorientați, neștiind ce să facă, ce poziție să ia față de „reduta” boierului, că doar ei cu el aveau ce avea, să-i facă și petrecanțe. Vreau să văd pe norocoșii ăia în ghiara cui cade Mitocanu ! Ferească di de sus să ne scape, mă, că eu vreau să-l pun foc, nu numa' la conac, ci și la turu' pantalonilor, să ardă ca șobolanu'...

— Ba să mi-l lăsați mie, că vreau să-l sco-pesc, să-l tai nasu, urechile și mal știu eu ce, să rămîn neoma Mihăițoiu, dînd cu căciula în de hot, se auzi vooșă spartă, răgușită a lui Mihăițoiu, abia ducîndu-și furcul și opincile ce se încălășaseră de nămol, precum și hainele zdrențuite de dimie ce atîrnau pe le grele, unde ferfeniță, ca pe un schelet ambulănt, numai pielea și osul.

Jandarmii jandarmii sărții, sărții ! că venură țopirliani și momirliani să mă omoare, să-mi pună foc la conac, sărții ! sărți-v-ar ochii că dormiți în cîmă, sărții ! salvați-măăă, se auzi, dinspre biserică glasul disperat al boierului. Toți rămăseseră ca trîzniiți locului. Nici unul dintre țărani nu-și putea da seama pe unde, cînd ei cum o zăbușise Mitocanu, pe care îl și zăriră cocoțat de spaimă... în turta bisericii, ce se afla la doi pași de conacul său și de postul jandarmilor.

— Lăsați-l Necuratului de hapsîn, iote se pitulă în casa domnului de frică, cu gîndu' să-l aperi. Ne scapă mișelu', tăbărîți pe conac, își dădeu drumul. De la cînd în cînd se auzi în pămînt de ciudă. Blestemul și auzindul, țărani se îmbulziră spre conac. Făcură tîndări uși, fe-restre și tot ce le leșiră în cale, puseră foc pe unde apucară, și călcără în picioare pe Pîpăzan, căruia îi aprinseseră părul în cap și îi umplură gura cu beșugă. Într-o clipă îl fură și pe Căciula și o zbughîră înapoi spre Ruptura, cu gîndul să se piardă în răchitări. Aici se întîlniră, față în față cu gloantele morții. Jandarmii, apruți ca în pămînt, apăsară fără milă pe trăgaci și traseră în plin. Pustile, înleștate de mîini uci-gașe, bubură surzitor. Toți cei douăzeci și doi de țărani ațali în fruntea răsculaților căzuri ca secerati. Alții scapară doar rîniți sau cu spaima. Valea Jiului se acoperi de valete, de praful de pușcă, de durere și lacrimi. Dumitru Podaru își dădu sufletul cu o mînă înleștată pe „armă” și cu alta pe trupul inert al fiului său, Constantin, căruia gloanțele ucigașe îi clopîrtiseră capul, făcîndu-l creierii una cu pămîntul, țehi țerțel sale și al tuturor frașilor întru moarte...

Cînd ropețele gloanțelor încetară, neveste, copii, părinți, frați, rude și nelrnușii se apropiară să-și pîngă morții, să-l ridice pentru a-l înmormînta, după datină și obicei. Tache Popescu, zis Mitocanu, căpătă curaj, un curaj nebul. Cobori din turta bisericii, își chemă jandarmii în preajmă și îi rosti :

— Jandarmi ! Să nu îngroape mortăciunile astea, pe bandiții ăștia de criminali, aici, în cîmă,rit, că și așa cîmăritu-i prea mare și imi scurtează moșia... Să-i bage pe toți într-o groapă, uite colo, mal lîngă Jiu, unde se revarsă apele și nu se face bucate. Hal ! Săpați-le groapa, ce mai stați, mișelor, aruncați-mă repede acolo, să nu-mi mai văd. Și morții slugoii ăștia sint povară grea.

Abia după cincizeci de ani, au fost scoase din cîmp osemintele răsculaților și depuse sub piatra unui monument ce străjuie și azi localitate. În amintirea lor... Au fost înscrși în registrul stării civile al primăriei sub specificația : „IMPUSCAȚII CU ARMA DE FOC FIIND CAPI DE RĂSCOALĂ ÎN MARTIE 1907”. Scoși de foame din casele lor de lut și porînd într-o încercare disperată să curme și nedreptate cînească, bunici, de 70 de ani, și nepoți, de 18 ani, părinți și feciori, frați și veri au primit în piept o ploaie năprasnică de gloanțe. După aceea s-a așternut liniștea...

Trupele de jandarmi din Fintinele au comunicat comandamentului superior : „AM EXECUTAT PE CEI 22 DE RĂSCULAȚI ȘI INCENDIATORI. ÎN URMA ACESTEI EXECUȚII LINIȘTEA S-A RESTABILIT PE DEPLIN. SĂ TRAITI!”

film

Cum se face un film ?*)

Sub titlul oarecum înșelător Cum se face un film ?, Ioan Lazăr ne propune o captivantă incursiune în laboratorul de creație al marilor cinești, un em-plu jurnal de filme, cărora le sint descoperite subtilitățile expresive, atribu-tive stilistice marcante, valorile estetice durabile. De asemenea, efortul criticului este focalizat în relevarea evoluției atitudinii critice a spectato-rului față de sinteza audio-vizuală denumită film, atitudine materializată în calitatea recepțiilor unor opere de referință pentru filmografia cinematogra-fiei românești sau universale.

De la scriitura ca model, text și de-terminantele acestea, comentariul anali-tic abordează subiectul, personajul, figurile de stii, decorul, sunetul, culoarea, mișcarea în cadru. Capitole aparte sint dedicate tenstunilor rele-vante în raporturile real-fantastice, precum și principiilor valențe ale sensului și recepției.

O bună parte dintre titlurile comen-tate se constituie pe parcursul pagini-lor în autentice monografii de crea-ție, cum ar fi cele dedicate unor mari cinești ca R. Bresson, J. G. Godard, H. Richter, A. Kurosawa, F. Fellini, A. Hitchcock, I. Bergman, A. Tarkov-

ski și alții. Principalele creații ale acestor cinești sint analizate prin secvențe relevante de sensuri, prin etalarea „filozofiei” autorilor, cu sublinierea opțiunilor pentru cele mai adecvate forme necesare transmiterii unui fond bogat în idei, în nuanțe, în simboluri.

Un loc important în economia volu-mului îl ocupă comentariile dedicate filmului românesc, unor valori deja clasice cit și unor opere relevante prin calitățile fragmentelor definiției pen-tru stilul și atitudinea unor cinești față de materia filmică, exemplifica-riile mergînd pînă la cele mai impor-tante premiere ale anului recent în-cheiat.

Restringînd permanent obiectul cer-cetării pînă la secvențele sau planu-rile purtătoare de valori stilistice, cri-tice practice o analiză fragmentaristă ale cărei elemente însă se regăsesc în vasele comunicante ale capitolului ce ilustrează tematic diferite aspecte ale sincretismului materializat în cea de-a șaptea artă. Este normal ca aici să existe un coeficient de subiectivism, ca anumite puncte de vedere să fie contestate sau discutabile (vezi citațu-l stilistic și citatul sociologic, lumina ca semn), dar în ansamblul ei cartea lui Ioan Lazăr constituie o pertinentă priv-ire critică asupra valorilor artei ci-nematografice, asupra progreselor în-registrate în estetica alt de contro-versată a artei cu cel mai mulți spec-tatori.

Instrumentele criticii structuraliste utilizate de autor nu trebuie să descu-rajeze un autentic cinefil în lectura atît de incitantă la opinii aprobatoare sau la reacții negative. Destinat în primul rînd cineștilor și criticilor, ci-nemul cu state vechi la Cinematocă, lucrarea semnată de Ioan Lazăr nu este mai puțin o contribuție originală la patrimoniul criticii de specialitate. Calitatea documentării, abundența tri-clasice cit și unor opere relevante prin calitățile fragmentelor definiției pen-tru stilul și atitudinea unor cinești față de materia filmică, exemplifica-riile mergînd pînă la cele mai impor-tante premiere ale anului recent în-cheiat.

Restringînd permanent obiectul cer-cetării pînă la secvențele sau planu-rile purtătoare de valori stilistice, cri-tice practice o analiză fragmentaristă ale cărei elemente însă se regăsesc în vasele comunicante ale capitolului ce ilustrează tematic diferite aspecte ale sincretismului materializat în cea de-a șaptea artă. Este normal ca aici să existe un coeficient de subiectivism, ca anumite puncte de vedere să fie contestate sau discutabile (vezi citațu-l stilistic și citatul sociologic, lumina ca

Călin Stănculescu

*) Ioan Lazăr : „Cum se face un film”, Editura „Cartea românească”, 1986.

„Lucafaurul“ și colaboratorii săi, la Pechea, județul Galați

Satul românesc: oglinda timpului pe care îl trăim

În prima linie

Un privilegiu să cunoști un primar la inaugurarea unei luni atât de notabile, cum este cea a cărții la sate. Biografia lui Petrică Oană, primarul comunei Pechea, învinge clasele literare cunoscute, care propuneau un anumit tip de primar — fie un țaran unil, fie altul aservit, care părăsise satul doar cu prilejul stagiului militar (des de evocat). Raportându-ne la sat, Petrică Oană, aro o biografie-bumerang — el a revenit la locul de unde a fost lansat.

A făcut școala profesională la Hunedoara, a lucrat 12 ani ca otelar la Combinatul Siderurgic din Galați, iar de 5 ani este primar în satul natal. Când îl întreb pe Ion Negoiță, președintele cooperativei agricole, despre primar, îmi spune zimbând că, după experiențe felurite cu primari „importați”, satul a vrut un primar localnic, acum îl are. Primarul însuși îmi declară cu mândrie: „Sint fiul satului!” Îi spun că e dificil să fi profesor și primar în satul tău. Este de acord cu mine: „M-am întors ca să fiu de folos conștientilor. Cel mai greu, zice, este să ai în jurul tău colaboratori destoinici, cu care să realizezi sarcinile, iar fiecare trebuie să-și facă bine partea lui. În cinci ani cred că am omogenizat o echipă de colaboratori, cu care lucrez de la bine, la mai bine. Am avut și eșecuri, e greu să lucrezi cu oamenii. Am învățat mult de la tovarășul Negoiță, este de 38 de ani președinte, m-a învățat cum să-mi planific munca, cum și cum să-i dau și să-i cer omului, ceea ce latas și învățat greu și se uită repede...” Ochiul lui limpez se mărește, primarul e un om frust, nu s-a dedublat, evocând retrăstie cu sinceritate cotele lui a celor stări sufletești.

Cînd vorbim cu tovarășul Negoiță despre tîndele primar, vîrstnicul președinte îl privea cu simpatie și mi-a spus: „El caută și-ntr-o zi va afla adevărul, cum că simțul măsurii e una din marile virtuți în arta conducerii.”

Îl întreb pe primar despre intelectualii și cărți: „Aven în sat 128 cadre didactice, care funcționează în 9 unități de învățămînt, la spital și dispensar, lucrează 12 medici și 35 cadre sanitare medii, avem și alți 25 de specialiști, datoriți lor, elevilor și altor cetățeni, cărțile din bibliotecă și librărie au la noi în comună o mare viteză de circulație. De-ar fi mai multe, mai diverse, cum preturile lor sînt accesibile, rezonabile, ar fi pentru acest public avid de lectură o și mai mare bucurie. În această lună a cărții și în toate zilele noastre.”

„Cum ar arăta, după opinia dumneavoastră, primarul ideal?” Petrică Oană mă privește luminat, inspirat, investit, are simțul umorului: „Scrieți acolo: fără răspuns!” E un om practic, nu-i plac himerale, ochii îi scapără, deslușesc că-n sufletul poporului nostru umorul este o energie cosmică.

Apostol Gurău

Lumea în care s-a clădit

desori cite un nume de om, de comunitate sau oras. De carte sau institutie are semnificatii multiple, provoacă în noi o explozie de întesieri. Este și cazul numelui de Pechea. L-am auzit demult, pe cînd eram copil, la multi kilometri distanță de locul în care se află această comună. Că acolo, am auzit, s-ar fi înființat prima cooperativă agricolă din Moldova. Că acolo, în acea epocă foarte frîmțată, de mămădă a noi forme sociale, peste o sută de familii de țărani și-ar fi pus pămîntul laolaltă și ar fi deschis o cale nouă.

Mal tirziu, cînd am ajuns în Pechea, am văzut pentru prima oară un bloc de locuințe construit într-un sat. Apoi primul stadion comunal. Apoi prima librărie sătească. Apoi prima alimentare cu apă a caselor țărănești. Pechea a devenit astfel pentru mine numele multor noutăți. Și al prefacerilor viitoare, ce urmează de cele mai îndrăznețe vise. Așa încît mi-ar place de pildă ca acțiunea de sistematizare a satelor să se numească Pechea. Sau să-i spunese ceasului de visare la forme noi — ora Pechea. Ar fi această oră zilnică săpămîntului sau lunară foarte densă pentru sufletul și rugetului nostru.

Pechea a fost apoi prima comună pe care am văzut-o pornind spre înfățișarea de oras agro-industrial. Pornind adică pe un drum greu, care presupunea a se construi nu numai în afară, ci și în interior, în oameni, în spiritul lor. Castele de gînd și înălțimii de suflet luminează acum în multe părți ale localității, așa încît bogăția comunei nu se constituie doar din producția de sute de milioane care se realizează aici anual, ci și din alte frumoase întrupări ale spiritului. În oameni s-a construit cu multă grijă și, privind copiii satului, ascultîndu-i cum cîntă, urmărindu-i cum dansează, am căpătat convingerea că la Pechea desprinderea de înfățișările trecute se face fără nici-o pierdere. Vechiul centru al sîrăcilor din sudul Moldovei este acum foarte bogat în lumină și bucurie. El luminează toate dealurile din jur și toate inimile încercate de dorul de sat.

Pechea — nume cu multiple semnificatii. Nume care se încarcă de glorie și de căldură umană.

Ion Chiric

Maria Miholache Blendea: „Trădizie”

PUNCTE CARDINALE

LEGĂTURA CU PĂMÎNTUL

P e oamenii aceștia parcă i-am mai cunoscut undeva. Nu, nu-i lăsa așa, nici pară nu este cel mai potrivit cuvînt, nici undeva nu se așază cum cum o cneama și nici de unde s-o iei. Pe oamenii aceștia eu i-am mai cunoscut într-adevăr, cu siguranță, și nu undeva, ci tot aici. Numai că în comuna asta, la Pechea, nu călășeam niciodată pînă atunci, pînă în duminica în care, împreună cu un grup de scriitori, bucurăstii, și cu un alt grup, de gălățeni, dar tot scriitori, pășeam pragul în gospodăria comunei. Era duminică, așadar, 1 februarie, se inaugura, potrivit calendarului, o lună nouă și, potrivit tradiției, datinei mai degrabă așa zice, o altă lună, mai veche, aceea a cărții la sate. Fusesem întâmpinați în prag, tot după daună, de gospodări de frunte și comunei: Ion Negoiță, Petrică Oană, Georgeta Fusaru și Neculache Andronache; adică de președintele cooperativei agricole, de primarul comunei, de secretara adjunctă a comitetului comunal de partid și de secretarul de partid al cooperativei. Erau cei patru oameni pe care mi-ai avuți senzație — nu, nu senzație, cer-ti-tu-di-ne-a! — că i-am mai cunoscut. Și nu undeva, ci tot aici. Aici, unde puneam pentru prima dată piciorul.

Poate pentru că, așa cum a și spus unul dintre noi, mai tirziu, la înființarea cu localități, cu cititorii comunei, la Pechea, și cu oriunde într-o altă comunitate a patriei, toți simțim, într-un fel, această. Sintem aproape toți fil de țărani, de la țară, iar în comunei în care ne-am născut avem încă, cu toții, părinții și rădăcinile, copilăria și amintirile. Revemim, așadar, acasă, de cite ori intrăm într-o comună sau alta și ne regăsim, în parte măcar, copilăria și rădăcinile. Ne și reîntorcem, acasă, ori de cite ori avem ocazia, tocmai din dorința de a ne reîntorci sufleteste, de a ne convinge încă o dată că, avînd în fața rădăcinilor, ne putem afla în mare parte, fără să fi pierdut legătura cu pămîntul. Numai că nu asemenea formulării metafizice-simbolice mă căutau pe mine, gazetarul, rătăcînt într-un grup de poeți, cînd nu o figură de stil era ceea ce trăiam eu, ci o prejurație concretă: și nu o evadare în metaforă m-ar fi putut liniști, ci o explicație logică.

Sau poate pentru că, așa cum a și spus altcineva dintre noi, tot atunci, Pechea este de fapt o celebritate, o personalitate necunoscută, aidoma unui savant celebru, unui scriitor, unui mare autor. Despre asemenea oameni aflîm mereu cite ceva, cu multă vreme înainte de a-i cunoaște, așa că atunci cînd te și găsești în fața lor ai senzația, firească, de bună seamă, că l-ai mai întîlnit undeva. Nu s-ar putea spune același lucru despre o comună, care și ea are o personalitate a sa, distinctă, crotită cu tot atîta truda și migală ca și o personalitate umană? Cu siguranță că da, cu atît mai mult cu cît Pechea are, fără nici o îndoială, toate datele necesare pentru ca numele săi să prezenteze ca recomandare, cunoștința propriu-zisă. Despre cooperativa agricolă din Pechea știam deja, de mult, că a fost inaugurată încă din '49,

„printre primele cînd din țară.” Tot așa, despre președintele ei, Ion Negoiță, auzisem și citisem în ziare, cu ani în urma. Îi și știam în fruntea cooperativei tot de atunci, știu ce mi se confirmase pînă și cu o zi mai înainte, la Galați, pentru că după aceea, cînd am stat de vorbă cu el însuși, să află că eu și chiar așa, ca președinte a devenit cîțiva ani mai tirziu, abia în '54.

DRUMUL ȘI SALTURILE

Anul 1949 este deci un moment de hotar în biografia comunei. Este anul care marchează începutul ei, Ion Negoiță, auzisem și citisem în ziare, cu ani în urma. Îi și știam în fruntea cooperativei tot de atunci, știu ce mi se confirmase pînă și cu o zi mai înainte, la Galați, pentru că după aceea, cînd am stat de vorbă cu el însuși, să află că eu și chiar așa, ca președinte a devenit cîțiva ani mai tirziu, abia în '54.

„Intr-adevăr, unde să mai plec și, mai ales, de ce? De ce odată se simt în sat și i-ai contopit existența cu aceea a unei cooperative pe care practic o conduc de la primii săi pași? De ce, odată ce, de bună seamă, și datorită muncii tale, cooperativa a fost distinsă, de-a lungul timpului, de patru ori, cu Ordinul Muncii clasa I și, de două ori, cu Meritul agricol clasa I? Și de ce, odată ce aici, în această cooperativă agricolă, ai fost tu însuși innoabil cu titlul de Ero al Muncii Socialiste?”

SATUL AJUNS LA ORAȘ

Cifrele sînt întotdeauna graitoare. Cel puțin așa se susține, cu probe, cu argumente, cu... cite, și n-am nici un motiv să mă îndoiesc. Poate că, dacă ar vrea să le fac un reproș, ar fi aceia care în ansamblu pe care-i expun prioritărilor, nu se vad bine și părțile componente, sau că nu se simt, în contururile lor, și truda, și sudoarea depuse, ci numai rezultatul final. Oricum ar fi, însă, chiar și așa, rămîne perțecă adevărat că cifrele sînt graitoare. Și, pentru că sînt graitoare, vorbesc...

Cum arată astăzi comuna Pechea? Se întredoa, pe pildă, Petrică Oană, primarul, și se întredoa ese un fel de a zice, doar o întredoa retorică, pentru a ne putea prezenta nouă melodie, pe puncte, cum arată. Și aliam, în puține cuvinte, mai mult în cifre, și cifrele nu sînt numai graitoare, ci și laconice.

Așadar, cum arată comuna Pechea astăzi? Sobru, laconic, așa cum precizăm, cifrele ne conduc totuși către o singură concluzie: cum n-a arătat niciodată pînă acum. Un cămin cultural, înregistrare, de pildă, statistic, cifrele; o veritabilă casă de cultură, înregistrare, de pildă, statistic, cifrele. Trei complexe comerciale, spun lărași cifrele, sec, însa complexe sînt într-adevăr complexe, adică magazine, nu doar decît înregistrate; în comuna Pechea încă, la fel de sugestivă prin simpla enumerare ca și prin confruntarea cu realitatea: cu cele două brutării, cu cele nouă unități școlare, cu cele patru blocuri cu 59 de apartamente, cu bala comunală, cu spitallul cu cele 120 de paturi, cu dispensarul și multe altele. În urmă cu nu prea mulți ani ajunsesem un loc comun în reportajele noastre numărul aparatelor de radio. Se demonstra, cu alele cuvinte, punctul atîns de nivelul de trai în mediul rural prin numărul aparatelor de radio. Cu timpul, apoi, locul acestor aparate au fost televizoarele. Astăzi este pe cale să se nască, dacă nu cumva s-a născut deja, un nou clesu. Îl amintesc totuși, conștient de primejdia locului comun dar totodată și pe deplin încredințat de elocvenția lui în a stabili legătura: în comuna Pechea numărul autoturismelor depășește cifra 200! Să mai continuăm oare cu prezentarea unor alte cifre sau ne putem opri și aici?

De oprit ne-am putea opri oriunde, tot așa de bine cum am putea continua oricînd. Pentru că așa concluzie, către care ne-au condus deja cifrele de mai sus, nu dezvoltăm totuși decît un singur aspect, cel al nivelului de trai, al gradului de civilizație atîns pe această — deocădată — ultimă treaptă a dezvoltării comunei. Această concluzie ne împinge însă, joșic, un pas mai departe, spre o altă, care de monstrează că prin înșăși propria evoluție, Pechea își adaugă treptat, la vechile și tradiționalele contururi de comună, pe cele specifice mediului urban. Din nou datele vin să ateste, cu îndăritărie, că în Pechea, și în această realitate, în comuna Pechea există o înțelegere de nivel republican, o secție de co-voare, un S.M.A. cu nouă secții de mecanizare. Și, încă o dată, primarul comunei vorbește des-

pre alte cifre, de planuri de producție, de producție globale, de venituri și realizări, indicatori care trec pe un plan secundar fiindcă cu siguranță mai înainte lor se situează fenomenul însuși, trecerea propriu-zisă de la un stadiu de dezvoltare la altul. Să fie vorba, în acest caz, de încă un sat, acela de la rural și urban și de la agrar la industrial? Este, fără îndoială că este, cu o singură condiție totuși: dacă facem abstracție de etapele lui intermediare. Căci în realitate este vorba de un proces, înfăptuit în timp, de o ascen-si-u-ne. Iar o ascen-si-u-ne se realizează pas cu pas, prin înaintare chibzuită, gospodărească, nu prin salturi. Saltul apare astfel mai degrabă ca o figură de stil, privit acum de pe platforma unor cifre globale care, așa graitoare cum sint, nimic de zis, nu dau la iveală nici părțile componente, nici truda și sudoarea celorlalte pentru a se ajunge la ele.

Îl întreb, atunci, pe oameni, pe cei cu care am avut prilejul să schimb citeva cuvinte, în speranța că voi căpăta citeva detalii mai semnificative. „Cum ați ajuns aici?” îi descos eu, ca să-i provoc la mărturisiri. Și, surprinzător, vor să creze cu tot dinadinsul ambianța rurală, tra-di-ți-o-na-lă. Asta în ceea ce privește scena, pentru că sala, lumea din sală, de-aia parcă un alt aer. Se citește și se ascultă poezie, se ascultă și se înțelege poezie, asemenea lucrare, de categorie a atenției alit de subliniată nu înseamnă numai prezentă, ci și participare; nu înseamnă numai ascultare, ci și re-cep-ti-vi-tă-te. Se desprinde repede, pe parcursul recitalului de poezie, modul de receptare a ei, după citeva semne care nu lasă loc nădăjduirii. De fiecare dată, după fiecare poet care citește, răsună aplauzele. Și aplauzele răsună de fiecare dată altfel: au, adică, o altă nuanță. Ar de-a parca să fie în ton cu poezia de abia ascultată, să se muleze pe structura și pe respirația ei și s-o mai rețină, pentru citeva clipe, în scutul roșu al discor-docii.

APLAUZE PENTRU POEZIE

„Ați fințat să apreciez că, după ambianță, după atitudinile, mediul urban a invadat în această sală, ca a pătruns, pur și simplu, de pe străzi, din eleganța celor mai recente construcții aici, odată cu oamenii. Și că, totodată, „specificul rural” s-a retras doar în elementele care orientează scena. Dar nu, n-ar fi întru totul adevărat. Același „specific” avem să-l regăsim și în cîntecele interpretate la sfîrșitul înfîințării, în micul program artistic dat în cinstea oaspeților, și în vestimintele fetelor din grupul coral. Și apoi, de ce și de unde în finalmentul și receptivitatea la poezie n-ar fi compatibilă decît cu mediul urban? N-ar însemna oare să opunem într-un mod exclusivist, orașului, satul? N-ar însemna, mai mult decît atât, să contestăm într-un fel înșăși originea melodiei, pe puncte, cum arată. Și aliam, în puține cuvinte, mai mult în cifre, și cifrele nu sînt numai graitoare, ci și laconice.

Așadar, cum arată comuna Pechea astăzi? Sobru, laconic, așa cum precizăm, cifrele ne conduc totuși către o singură concluzie: cum n-a arătat niciodată pînă acum. Un cămin cultural, înregistrare, de pildă, statistic, cifrele; o veritabilă casă de cultură, înregistrare, de pildă, statistic, cifrele. Trei complexe comerciale, spun lărași cifrele, sec, însa complexe sînt într-adevăr complexe, adică magazine, nu doar decît înregistrate; în comuna Pechea încă, la fel de sugestivă prin simpla enumerare ca și prin confruntarea cu realitatea: cu cele două brutării, cu cele nouă unități școlare, cu cele patru blocuri cu 59 de apartamente, cu bala comunală, cu spitallul cu cele 120 de paturi, cu dispensarul și multe altele. În urmă cu nu prea mulți ani ajunsesem un loc comun în reportajele noastre numărul aparatelor de radio. Se demonstra, cu alele cuvinte, punctul atîns de nivelul de trai în mediul rural prin numărul aparatelor de radio. Cu timpul, apoi, locul acestor aparate au fost televizoarele. Astăzi este pe cale să se nască, dacă nu cumva s-a născut deja, un nou clesu. Îl amintesc totuși, conștient de primejdia locului comun dar totodată și pe deplin încredințat de elocvenția lui în a stabili legătura: în comuna Pechea numărul autoturismelor depășește cifra 200! Să mai continuăm oare cu prezentarea unor alte cifre sau ne putem opri și aici?

De oprit ne-am putea opri oriunde, tot așa de bine cum am putea continua oricînd. Pentru că așa concluzie, către care ne-au condus deja cifrele de mai sus, nu dezvoltăm totuși decît un singur aspect, cel al nivelului de trai, al gradului de civilizație atîns pe această — deocădată — ultimă treaptă a dezvoltării comunei. Această concluzie ne împinge însă, joșic, un pas mai departe, spre o altă, care de monstrează că prin înșăși propria evoluție, Pechea își adaugă treptat, la vechile și tradiționalele contururi de comună, pe cele specifice mediului urban. Din nou datele vin să ateste, cu îndăritărie, că în Pechea, și în această realitate, în comuna Pechea există o înțelegere de nivel republican, o secție de co-voare, un S.M.A. cu nouă secții de mecanizare. Și, încă o dată, primarul comunei vorbește des-

Dumitru Matală

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

plastică

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

Duioasa onestitate

sistență și elocvență, prin citeva lucrări de solidă concepție și execuție. Dacă Ion Atanasiu se vedește un bun creator de atmosferă, Alina Roșca e atrasă cu predilecție de ritm și tensiune.

Contrarietăți ni se pare alăturarea sculpturilor lui Iulian Olaru și Alexandru Grosu. Primul mizează pe forme antropomorfe surprinse în ipostaze ciudate, dar inezistrate cu o putere de persuasiune indiscutabilă. Abstracțiile celuilalt încorporează mult meșesug, dar un mesaj incert. În sfîrșit, repetițiile din tablourile expuse de Florica Prevedina conterează prin monotonia și tern, în timp ce pictura lui Andor Koniveș, ingenioasă formal, atrăgea în ordinea coloristică a lucrurilor, aluneacă totuși spre un drum infundat.

Demn de atenție este faptul că, exceptînd oarte grafica și sculpturile lui Iulian Olaru, lucrările din expoziție nu prea comunică. Este greu de presupus că artiștii au fost educați sub același acoperis de hazard, dar nimic nu ne lasă să înțelegem că le-ar fi proprie o solidaritate de nivel ideatic. Ne aflăm mai degrabă înaintea alăturării pripite și arbitrare a unor secvențe din expoziții personale posibile, dar încă neverisinate. Cu o anume bunăvoință, se poate însă conchide că artiștii sînt animați de o duioasă onestitate.

Paula Tudor: Flori

Mihai Pelin

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

muzică

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

«Cenușăreasa»

corurile, semnate de Valentin Codolu, contribuie din plin la aceasta, creînd acoel cadru (cvasi)temporal de care are nevoie orice basm pentru a pătrunde în lumea realităților (publicului spectator).

În ceea ce privește tehnica propriu-zisă, remarcăm, pe linia aprecierilor de la început, neîntrecute măiestrie a coreografului în realizarea momentelor de ansamblu, atît în privința acurateții tehnice, a omogenității, cît și în aceea a inovației în domeniul așezării balerinelor în scenă, a mișcărilor de grup ale acestora. Performanțele solistelor sînt la înălțimea calității generale a spectacolului: Elisabeta și Dumitru Manolache-Lux creează, în rolurile principale, momente de poezie, de grație, alături de alte momente în care tehnica le este din plin solicitată, „răspunsurile” fiind la înălțime; Carmen Anghelus, solistă a teatrului bucureștean, în rolul Zinei bune, este o apariție de marcă, rezolvînd corespunzător un rol deosebit de divers, de pregnant; Violeta Pavel, Carmen Manolache și Dana Dembinschi dau relief rolurilor mamei și surorilor vitrege, în tonuri „oțărîte”, alături de care Andrei Mihal, în rolul Tațăului, conferă pregnanță unui personaj cu puține apariții dar cu multe latențe în ceea ce privește expresivitatea.

În ceea ce privește tehnica propriu-zisă, remarcăm, pe linia aprecierilor de la început, neîntrecute măiestrie a coreografului în realizarea momentelor de ansamblu, atît în privința acurateții tehnice, a omogenității, cît și în aceea a inovației în domeniul așezării balerinelor în scenă, a mișcărilor de grup ale acestora. Performanțele solistelor sînt la înălțimea calității generale a spectacolului: Elisabeta și Dumitru Manolache-Lux creează, în rolurile principale, momente de poezie, de grație, alături de alte momente în care tehnica le este din plin solicitată, „răspunsurile” fiind la înălțime; Carmen Anghelus, solistă a teatrului bucureștean, în rolul Zinei bune, este o apariție de marcă, rezolvînd corespunzător un rol deosebit de divers, de pregnant; Violeta Pavel, Carmen Manolache și Dana Dembinschi dau relief rolurilor mamei și surorilor vitrege, în tonuri „oțărîte”, alături de care Andrei Mihal, în rolul Tațăului, conferă pregnanță unui personaj cu puține apariții dar cu multe latențe în ceea ce privește expresivitatea.

În ceea ce privește tehnica propriu-zisă, remarcăm, pe linia aprecierilor de la început, neîntrecute măiestrie a coreografului în realizarea momentelor de ansamblu, atît în privința acurateții tehnice, a omogenității, cît și în aceea a inovației în domeniul așezării balerinelor în scenă, a mișcărilor de grup ale acestora. Performanțele solistelor sînt la înălțimea calității generale a spectacolului: Elisabeta și Dumitru Manolache-Lux creează, în rolurile principale, momente de poezie, de grație, alături de alte momente în care tehnica le este din plin solicitată, „răspunsurile” fiind la înălțime; Carmen Anghelus, solistă a teatrului bucureștean, în rolul Zinei bune, este o apariție de marcă, rezolvînd corespunzător un rol deosebit de divers, de pregnant; Violeta Pavel, Carmen Manolache și Dana Dembinschi dau relief rolurilor mamei și surorilor vitrege, în tonuri „oțărîte”, alături de care Andrei Mihal, în rolul Tațăului, conferă pregnanță unui personaj cu puține apariții dar cu multe latențe în ceea ce privește expresivitatea.

Violeta Pavel

O SUTĂ DE ANI ÎN SLUJBA CĂRȚII

Dr. Mertens și Mircea Vaida, autorul interviului

„100 de ani Olms” — se intitulază catalogul Editurii din Hildesheim, oclina unei serioase tradiții desfășurate între 1886-1908. Am citit paginile dedicate centenarului Editurii Olms de către revista Borsenblatt fur den Deutschen Buchhandel (nr. 31/1986), am discutat pe îndelung cu directorul Institutului, Dr-ul Eberhard Mertens, despre interfețele româno-germane identificate în opera lui Lucian Blaga, inspi-ratul traducător al lui Faust în românește și am avut plăcuta surpriză să regăsim vechile na-ratiuni culese de Arthur și Albert Schott în-tro-o riguroasă și utilă editură reprint apărută sub sigla de prestigiu a Editurii Olms.

Antologia reduce în fața cititorilor povestirile culese la jumătatea secolului trecut de că-tre cei doi folcloriști germani în Banat. Desi-gur, studiul trebuie apreciat în contextul nive-lului de cunoștințe al epocii, în schimb frumuse-țea și vitalitatea basmelor au rămas nealte-rate. Subliniez că la noi colecția fraților Schott a reapărut în trei ediții succesive, în 1971, 1974 și 1976. În schimb, editia Editurii Olms din 1979 e importantă prin calitatea ei de reprint, de cop-le fidelă a ediției originare. Ideea interviului s-a ivit firesc. Cunoșcându-l pe Dr-ul Mertens la sediul Editurii în Hildesheim, am simțit în cuvintele sale o sinceră deschidere pentru ac-tivul și coordonatele culturii române. Directorul Editurii e interesat de personalitatea complexă, originală, a lui Lucian Blaga, de scrierile sale asupra „Daimonion”-ului și a „Fenomenului ori-ginar”, ale lui Goethe.

— În aprilie 1986, Editura Olms a împlinit un secol de existență. D-voastră, domnule doctor Eberhard Mertens, în calitate de director al acestei cunoscute și prestigioase edituri din R. F. Germania — sîți doriți să împărtășiți cititorilor din România ?

— E vorba de o sută de ani în slujba cărții, prin trei generații de cărțurari. Prezentarea în-nușe din Meyers Lexikon mi se pare emble-matică, sintetizând o întreagă istorie. Se vor-bește în acele câteva fraze despre librăria fon-dată în 1886 de Herman Olms (1859-1947) — „citiitorul”, devenită curînd apoi casă de editură, despre o a doua întemeiere a institutului în 1945, în Hildesheim de către Georg Olms (1898-1953) și în fine, despre creația lui Walter Georg Olms (n. 1927) care dînt-un anticariat științific (1954) a dat naștere în 1957 unei editurii științifice de recunoscută originalitate și rigoare a criteriilor. Încă de la sfîrșitul secolului trecut se poate desclîfiri în această activitate un anumit program — în manualele școlare, în cărțile de-cadicate difuzării unor idei înaintate, științie, cul-turi și civilizații populare. Georg Olms-lui, căruia din motive politice în timpul celui de al doilea Reich i s-a interzis altă activitate de editor, cit și cea de librar și-a reluat munca în anul de după război.

— În Catalogul Editurii se menționează că din 1971 vă ocupați personal de conducerea editurii de microfilme care reproduc cataloagele unor mari biblioteci.

— Intr-adevăr, programul de microfilme („Mi-croform-Programm”) al Editurii Olms, utilizînd cele mai moderne tehnici, are avantajul că in-tr-un spațiu redus condensează un mare volum de informație — indexe de fișe ale bibliotecii, anii întregi de apariții a unor publicații, edi-ții în numeroase tomuri, colecții și tezaure de documente și altele. Textele de limbă germană vor fi publicate în microformă în cadrul seriei „Biblioteca limbii germane”, întemeiată de pro-fesorii B. Fabian, H. G. Gadamer, Golo Mann, Gert Preiser, Carlo Schmid și Ludwig Erich Schmitt. Să vă dau un exemplu sugestiv, unul

din multiplele posibile: editia de microfise a catalogului Bibliotecii Naționale din Viena (ti-părituri din 1501-1929), sintetizează 1.300.000 fișe de catalog, pe 808 microfise. Avantajul e evident.

— În diversitatea activității muncii d-voe, prin ce anume a intrat spațiul culturii române în atenția Editurii al cărei director sînteți ?

— În importanta serie „Izvoare folclorice” („Volkskundliche Quellen”), în cadrul amplului nostru program de reprinturi am editat Povestirile românești ale lui Arthur și Albert Schott, după editia din 1845, apărută la Casa J. Q. Cotta din Stuttgart și Tübingen. Coordonarea științifică și semnată de Kurt Ranke, iar reprintul s-a făcut după un exemplar existent în Biblio-teca landului din Stuttgart. Reproducerea ve-chii antologii a fraților Schott, prin conținutul ei, prin introducerea sintetizînd o serie de date de istorie, lingvistică, geografie, pune în lu-mină la mijlocul secolului al XIX-lea cunoștin-țele despre vechimea populației românești pe care în același timp cartea în sine se re-feră la tradițiile unui dialog între culturi, între literatură, despre relațiile româno-germane pe această cale. Consider că în seria „Izvoare fol-clorice” („Volkskundliche Quellen”), în care și-au găsit locul mai multe volume privind răsăritul Europei, reprintul din Stuttgart al poveș-tirilor Schott se constituie ca un eveniment literar și științific. Mai concret — privitor la literatura română contemporană, exemplul cel mai la îndemîna este cred faptul că acum, la recomandarea și cu sprijinul Institutului de re-cercări și strălucite din Stuttgart, în cadrul se-riei „Intîlniri spirituale” („Geistige Begegnung”) pregătim apariția cărții d-voastră — Lucian Blaga. Poetul român și literatura germană („Lucian Blaga. Der rumänische Dichter und die deutsche Literatur”, cu un studiu introductiv semnat de Dr. Michael Rehs, secretar general al Institutului. Cartea va apare în ultimele luni ale anului 1987, sau cel mai tîrziu la începutul anului 1988.

— Ce alte proiecte de viitor întrezăriți în sensul unui dialog cu spiritualitatea și cultura română ?

— În cadrul programului nostru în microfor-mă (Microform-Programm) pe microfise, am ini-țiat apariția unor lucrări cuprinzînd cataloagele marilor biblioteci din țările C.A.E.R. Am realizat deci în această direcție o lucrare cuprinzînd catalogul alfabetic pînă în 1974, al Bibliotecii de Stat din Berlin — R.D.G., însumînd pe 4.000 microfise, 6 milioane de fișe. Urmează biblio-teca „Deutsche Bucherei” din Leipzig, ca și Bibliotecile de Stat din Praga, Sintem, de ase-menea în fața proiectului de realizare a indexului de microfise al Bibliotecii „V. I. Len-in” din Moscova. Avem în proiect și alte țări din estul Europei, personal m-aș bucura foarte mult ca printre primele să fie România. Așa-dar, as dori ca într-un viitor apropiat catalo-gul Olms de microfise să poată aduna cele mai de seamă valori culturale și științifice de-pozitate în marile biblioteci din România: în Biblioteca de Stat, în Biblioteca Academiei, în Bibliotecile Universitare din București, Clu-j-Napoca, Iași sau Timișoara. O călătorie în acest sens în București m-ar interesa în mod deose-bit. Editarea de cărți, munca editorului sînt fără îndoială bazele pe un neînecat dialog de idei între culturi și popoare.

Mircea Vaida

O EXPLOZIE A INGENIOZITĂȚII

Primele decenii ale veacului XX nu pot fi considerate a fi fost decenii de explozie a ingeniozității românești. Inventivitate, descoperiri, realizările tehnico-științifice în premieră absolută se succed în cascadă, chiar dacă recunoașterea unor intruzii sau neocole în re-justificat. Încă din primul an al secolului, 1901, medicul și fizicianul Dr. Constantin Ciurcu, pionier al cosmofiziologiei, printr-o experiență celebră: analiza efectelor altitudinii asupra hemoglobinei din singele unor cîini ridicați la 3.200 metri înălțime într-un balon. Theodor Mănculescu inventează și construiește la rândul său în 1902-1906, o „mășină vorbitoare”, electrogramofonul, bazată pe înregistrarea magnetică a vorbirii sau muzicii pe un fir metalic; este vorba în mod evident de un instrument precursor magnetofonului. În anul 1901, marele biolog Emil Racoviță descoperă un crustaceu orb de păstărie („Etyphocycloma moraguesi”), deplin adaptat condițiilor mediului cavernicol și, pornind de la aceasta, întemeiază noua disciplină a biospeologiei. Tot un biolog, Grigore Antipa, inven-tează în 1907 gigametele biologice, adică expu-nera amonitelor în ambianța naturală în care trăiesc, invenție muzicistică adoptată ulterior de mai toate muzeele de științele naturii. Două invenții tehnice fundamentale apar aproape în același timp: în 1907, după mai multe încercări nesatisfăcătoare ale altor specialiști, fizicianul Augustin Mărușter izbeste să fundamenteze telefonula multiplă, transmisiți 5 convorbiri pe același circuit (o face cu 4 ani înaintea maio-rului G.O. Squire, care în 1911 izbutise să transmită doar 2 convorbiri pe un același circuit și încă mult mai scurt, dar căruia re-șiță îi este adesea în mod eronat atribuită; în 1908, chimistul Lazăr Edelleanu (deținător al 212 brevete de invenții) elaborează „procedul Edelleanu”, cel dintîi sistem de rafinare a pe-trolului cu bioxid de sulf lichid la temperaturi joase, care se va răspîndi apoi în toată lumea în trei variante, utilizat și astăzi pentru obținerea de benzină superioară, uleiuri lubrifi-cante, desulfurarea unor produse etc.; Ede-leanu este de asemenea un pionier pe plan mondial al petrochimiei.

Tot în acest prim deceniu al secolului nostru, două descoperiri geologice de notorietate: în 1904 Georgehe Munteanu-Murgoci descoperă „Pinza getică”, prin identificarea structurii în plînze de sare) a Carpaților Meridionali, con-știnđ din încălecare strategice geologice mai tîrzie de către stratele mai vechi și alt mare geolog, Ludovic Mrazec, descoperă în 1907 fe-nomenul diapirismului și al cotelor diapire, stu-diind corelația dintre masivele de sare și zăcă-mintele de țîței; acest fenomen este utilizat de atunci în toată lumea pentru detectarea re-zervorului de hidrocarburi în matematică. Di-mitrie Pompiliu descoperă în 1905 funcțiile care îi poartă numele (pentru ca ulterior să funda-menteze conceptul de „derivată areolară”, de la care au pornit neamuraste cercetări), iar Georgehe Titeica introduce în 1907 în geometrie „surfațel Titeica”, după cum mai tîrziu va fundamenta o nouă clasă de curbe „curbe Titeica”, precum și „rețelele Titeica”. Anul 1909 este un an important de afirmare a medicinei românești în orbita mondială. Prin apariția celui dintîi tratat complet de endocri-nologie din lume („Les secretions internes de Constantin I. Parhon și Moise H. Goldstein”), sintetiză magistral și consemnare de impor-tanță descoperiri ale autorilor, se deschide o nouă eră în studiul secrețiilor interne. Și tot în 1909, dovedind că agentul poliomielitetic este un virus filtrabil, Constantin Levaditi (împre-ună cu K. Landsteiner) devine unul dintre fon-datorii inframicrobiologiei (virusologiei) pe plan mondial.

I. M. Ștefan

REVISTA STRĂINĂ

POȘTA BRITANICĂ a pus în circulație recent o serie de timbre cuprin-zînd portretele unor mari personalități a artei și ci-tim „The Day of the Jackal” (Ziua Șacalului), apărut în anul 1971, romanul atenționat împotriva președintelui Franței, Charles de Gaulle. El este însoțit de un alt roman românesc de mare succes, între care: „The Bible Story” (Cazul Bibliei), „The Devil's Alternative” (Alternativă diabolică). Numel vechi lirică de largă respirație „The Shepherd” (Păstorul) i-a fost tradus în 24 limbi și publicată într-un tiraj total de 30 mi-lioane exemplare. A fost pictor, agent de asig-u-rări și ziarist.

„Cînd eram ziarist nu m-am gândit să devin prozator. Acum însă, cînd privesc înapoi, constat că ziaristul m-a dat trei lucruri esen-țiale. În primul rînd, accesul îndelungat m-a condus la multe dintre lucrurile care mîi intere-sante din lume, la locul evenimentelor care se petreceau chiar sub ochii mei. Am avut astfel posibilitatea să descriu exact aceste locuri, dar nu numai ca dimensiuni ci și atmosfera lor ti-pică, cu aroma lor, cu totul. În al doilea rînd, doisperece anii de gazetărie, din care opt i-am făcut în strălucite, mi-au prilejuit multe con-tacte. Am cunoscut oameni din cel mai diversi, de la cel mai vestit pînă la cel mai neînsem-nat de la cel mai sus pînă la cel de jos și cu legăa. Au fost contacte care mai tîrziu m-au ajutat să-mi scriu romanele. Și, în al treilea rînd, munca de ziarist m-a învățat să caut in-formații. Nu se poate prezenta un reporter cum eram eu să poarte în cap tot noului de in-formații, dar eu am știut totdeauna unde să caut aceste informații, cum să le obțin... Am avut de gînd să ajung un reporter bătînd și obi-siuit, care a dat totul din el și a ajuns un clinic. Mi-am zis că muncii de ziarist îi voi consacra anul mei cel mai bun și apoi gata! Și așa am făcut.”

„DESPRE SISTEMUL premiilor literare se poate discuta mult, spune recent scriitorul francez André Stil (născut în anul 1921), într-un interviu publicat de „L'Humanité Dimanche”. El are părțile lui bune și mai puțin bune. Defectul principal îl constituie faptul că scriitorii distinși cu premii adună un număr enorm de cîștigi în timp ce pentru ceilalți numărul cîștigurilor rămîne destul de mic. Aceasta este în defavoarea în primul rînd a tinerilor scriitori și a celor care cîștigă cu și forme noi de exprimare. Dar siste-mul are și părțile lui bune. El face treabă în-teresului cititorilor pentru cărți și autori pe par-ticulari.”

„IN VARA ANULUI trecut, marele tenor ita-lian Luciano Pavarotti, în vîrstă acum de 56 de ani, a prezentat pe Stadionul Wembley din Lon-dra un program de cincizeci minute cuprinzînd cele mai cunoscute și îndrăgite arii de tenor din opere. În poldă unul succes răsunător, unii critici muzicali i-au acuzat de comercializarea ar-ticului său de tenor pentru opera, pentru că vrea să contribuie la reducerea numărului acela care nu au fost niciodată în un spectacol de operă în teatru. „Întoarea la urmă, se prezintă cel mult pasprezece spectacole, pe care le vizionează ca. 2.000 de persoane. Pentru a fi surti de 20.000 spectatori ar trebui să dau două-zeci asemenea spectacole”, spunea el.

Pavarotti a început să dea asemenea specta-cole în urmă cu cinci ani, fapt care i-a permis ca într-o lună de zile să fie văzut și auzit de oase de sută de mii persoane. De menționat că o bună parte din încasărilor de la aceste specta-cole îl le-a vărsat în contul unor acțiuni de binefăcătoare. Din păcate, Pavarotti nu poate cînta astăzi cît ar dori. Intrucît trebuie să practice o dietă foarte strictă, după unele perioade în care nu se atîrne de la nimic. „Dacă vrei să cînt bine, trebuie să fii fericit, iar ca să fii fericit trebuie să mîncîni bine”, aceasta este devisa lui, de la a cărei aplicare nu-l poate opri nimic, nici măcar rugămintele soției lui, marea cîntă-reasă de operă Jona Sutherland. Este convins că dacă nu s-ar... alimenta așa, i-ar dispă-re vocea. Lucru demonstrat în 1983 cînd pe scena de la Scala, în timp ce cînta aria lui Nemorino din „Elisabeta dragostei” s-a trozit într-adevăr fără... voce.”

REPORTERUL Gilian Wildecombe de la ziarul londonez „The Observer” a purtat o discuție pe această temă cu marele cîntăreț italian. Ce i-a relatat Pavarotti? Faptul că el organizează și participă la asemenea spectacole pentru că vrea să facă ceva pentru opera, pentru că vrea să contribuie la reducerea numărului acela care nu au fost niciodată în un spectacol de operă în teatru. „Întoarea la urmă, se prezintă cel mult pasprezece spectacole, pe care le vizionează ca. 2.000 de persoane. Pentru a fi surti de 20.000 spectatori ar trebui să dau două-zeci asemenea spectacole”, spunea el.

Pavarotti a început să dea asemenea specta-cole în urmă cu cinci ani, fapt care i-a permis ca într-o lună de zile să fie văzut și auzit de oase de sută de mii persoane. De menționat că o bună parte din încasărilor de la aceste specta-cole îl le-a vărsat în contul unor acțiuni de binefăcătoare. Din păcate, Pavarotti nu poate cînta astăzi cît ar dori. Intrucît trebuie să practice o dietă foarte strictă, după unele perioade în care nu se atîrne de la nimic. „Dacă vrei să cînt bine, trebuie să fii fericit, iar ca să fii fericit trebuie să mîncîni bine”, aceasta este devisa lui, de la a cărei aplicare nu-l poate opri nimic, nici măcar rugămintele soției lui, marea cîntă-reasă de operă Jona Sutherland. Este convins că dacă nu s-ar... alimenta așa, i-ar dispă-re vocea. Lucru demonstrat în 1983 cînd pe scena de la Scala, în timp ce cînta aria lui Nemorino din „Elisabeta dragostei” s-a trozit într-adevăr fără... voce.”

OCTAVIO PAZ

P rin anul 1970 marele poet japonez MATSNO BASHO a parcurs pe jos vîile și munții din împrejurimile orasu-lui Kioto, compunînd poeme. Un scurt timp și-a petrecut pe una dintre coline. Într-o mică colibă de lingă templul KOMPUKIJI. În memoria poetului, locului i s-a dat numele de BASHO-AN. În 1760, un alt poet și pictor, Yosa Buson, vizitînd aceste meleaguri a dat de caba-na părăgînită a lui Basho. Împreună cu trei din-tre discipolii săi, el a reconstruit coliba și s-a instalat în apropierea ei. În 1783 Buson moare și este îngropat chiar acolo, și unde învîțacei lui i-au ridicat un monument funerar, alături de mormintele altor poeți din școala lui Buson.

În 1984, marele poet și scriitor mexican Octa-vio Paz, împreună cu soția sa, au vizitat Basho-An, un loc tot afit de solitar ca și acum trei su-te de ani.

BASHNO

Lumea începe în șaptesprezece silabe, tu în această colibă.

Trunchiuri și fire de păi; Prun crăpăturile lor pătrund Huda și insecte.

Printre pini și stînci produs de vremea șișnește poemul.

SPORT De Mărțișor

d e mine, în azurul oacheș al grădini, mîerla cu cloșul de cer și gîmbel altfel de miere, corolele de bronz ale stelelor, sorbite de virtuțuri, altfel — mai scump, mai bogat, mai de preț — vor incendia pictele sonore ale inaltului.

Imi iau libertatea să vă spun că a sosit luna martie. În rama celui dintîi zile de primăvară, o creangă de mesteacăn adîncînd țara cu un vis al depărtărilor visînd în soare, mîei albi bulgărîndu-se cu iarbă fragedă, invierii de salcie pe maluri de Dunăre. Și pe-ntr-un cuprinsul ei, ca un fluture verde luncelînd prin cîtefle roșii, po-vestea jocului închipuit de Steaua București pe stadionul Louis II din Monte Carlo. La streșina gîndului bun, Steaua se numește încălecare re-guliilor fricii și mediocrității. La streșina gin-dului bun, seara de marți va atîrna mereu ca un culb în care se țese din vrăji pasărea miraco-lor. Un clopot de ar a bătut în stîlpul nopții de la fărmlul Mediteranei și lumina lui su-nînd ne-a dus în pinzele norocului. Steaua-și cîștigase sold pentru apasă de prînt la Sevilla. Dar marți și triști e înfrînti auiseră vorbă, răs-pîndînd-o-n lume cu lăcomie neagră, că drumul spre glorie al echipei din Gheneoa ține de în-timplare. Prea mult și prea departe a îndrăznit, așteptarea scepticii. Și pentru înțînirea de la Monte Carlo o dădeau învingătoare, fără nici-un

curul întregului an, ceea ce este un lucru bun, chiar dacă unorii îmbracă forme care nu sînt în concordanță cu ceea ce ar trebui să fie valoarea artistică. Oricum, e bine că premiile aduc bani scriitorilor...

Pe vremea cînd făceam recenzii literare la „L'Humanité” făceam cunoștință cu cel puțin o carte pe zi. Lucrurile au rămas așa și astăzi. În ce privește „Premiul Goncourt”, indiferent dacă este un an bun sau un an mai puțin bun, la el aspiră cel puțin între 150-200 romane. Situația este valabilă și pentru bursele acordate pentru romane, biografie, povestire istorică, pentru poezie contemporană. Dacă se întîmplă ca o carte să scape vîntului dintre noi, o discutăm în „Goncourtisti” care să o aducă în atenție, cu ocazia sedintelor pe care le ținem în fiecare lună. În felul acesta ajungem ca la sfîrșitul anu-rii să citim cu mare atenție 60-70 cărți. Abia cu aceasta începe selecția, premiul fiind rezultatul valorii și a alegerii democratice. Avem dez-batut foarte aprins, fiecare își are gustul lui iar editorii nu joacă un rol în această alegere...”

O NOUĂ „RONATA KREUTZER”? Da, este vorba despre o nouă adap-tare pentru marile ecran a cunoscutului povești-ori omonime a scriitoru-lui Lev Nikolaeiici Tolstoi. Tînările au început la sfîrșitul anului trecut în studiourile „Mosfilm”, sub conducerea regizoru-lui Mihail Svaiter. În ro-lurile principale apar ar-tistul popularul al R.S.F.S.R. Oleg Iankovski, în rolul lui Pozdnîsev, și Irina Jelezneva, care da viață Elisabetei Ivanovna.

IN VARA ANULUI trecut, marele tenor ita-lian Luciano Pavarotti, în vîrstă acum de 56 de ani, a prezentat pe Stadionul Wembley din Lon-dra un program de cincizeci minute cuprinzînd cele mai cunoscute și îndrăgite arii de tenor din opere. În poldă unul succes răsunător, unii critici muzicali i-au acuzat de comercializarea ar-ticului său de tenor pentru opera, pentru că vrea să contribuie la reducerea numărului acela care nu au fost niciodată în un spectacol de operă în teatru. „Întoarea la urmă, se prezintă cel mult pasprezece spectacole, pe care le vizionează ca. 2.000 de persoane. Pentru a fi surti de 20.000 spectatori ar trebui să dau două-zeci asemenea spectacole”, spunea el.

Pavarotti a început să dea asemenea specta-cole în urmă cu cinci ani, fapt care i-a permis ca într-o lună de zile să fie văzut și auzit de oase de sută de mii persoane. De menționat că o bună parte din încasărilor de la aceste specta-cole îl le-a vărsat în contul unor acțiuni de binefăcătoare. Din păcate, Pavarotti nu poate cînta astăzi cît ar dori. Intrucît trebuie să practice o dietă foarte strictă, după unele perioade în care nu se atîrne de la nimic. „Dacă vrei să cînt bine, trebuie să fii fericit, iar ca să fii fericit trebuie să mîncîni bine”, aceasta este devisa lui, de la a cărei aplicare nu-l poate opri nimic, nici măcar rugămintele soției lui, marea cîntă-reasă de operă Jona Sutherland. Este convins că dacă nu s-ar... alimenta așa, i-ar dispă-re vocea. Lucru demonstrat în 1983 cînd pe scena de la Scala, în timp ce cînta aria lui Nemorino din „Elisabeta dragostei” s-a trozit într-adevăr fără... voce.”

REPORTERUL Gilian Wildecombe de la ziarul londonez „The Observer” a purtat o discuție pe această temă cu marele cîntăreț italian. Ce i-a relatat Pavarotti? Faptul că el organizează și participă la asemenea spectacole pentru că vrea să facă ceva pentru opera, pentru că vrea să contribuie la reducerea numărului acela care nu au fost niciodată în un spectacol de operă în teatru. „Întoarea la urmă, se prezintă cel mult pasprezece spectacole, pe care le vizionează ca. 2.000 de persoane. Pentru a fi surti de 20.000 spectatori ar trebui să dau două-zeci asemenea spectacole”, spunea el.

Pavarotti a început să dea asemenea specta-cole în urmă cu cinci ani, fapt care i-a permis ca într-o lună de zile să fie văzut și auzit de oase de sută de mii persoane. De menționat că o bună parte din încasărilor de la aceste specta-cole îl le-a vărsat în contul unor acțiuni de binefăcătoare. Din păcate, Pavarotti nu poate cînta astăzi cît ar dori. Intrucît trebuie să practice o dietă foarte strictă, după unele perioade în care nu se atîrne de la nimic. „Dacă vrei să cînt bine, trebuie să fii fericit, iar ca să fii fericit trebuie să mîncîni bine”, aceasta este devisa lui, de la a cărei aplicare nu-l poate opri nimic, nici măcar rugămintele soției lui, marea cîntă-reasă de operă Jona Sutherland. Este convins că dacă nu s-ar... alimenta așa, i-ar dispă-re vocea. Lucru demonstrat în 1983 cînd pe scena de la Scala, în timp ce cînta aria lui Nemorino din „Elisabeta dragostei” s-a trozit într-adevăr fără... voce.”

Împliește vocele, consonante; casă a lumii.

Oase de secole, suferințe devenite stînci, munți; aici nu apasă.

Ceea ce spun sînt doar trei cuvinte; colibă de silabe.

Prezentare și traducere de Esdra Alhaid

PREZENȚE ROMĂNEȘTI

DE LA VAGONETUL DE LA BRAD LA EFECTUL PROCOPIU (II)

PENTRU ÎNȚIA OARĂ ÎN LUME...

Iată-ne ajuns în veacul XIX, veacul pasapostilor, al Unirii Principatelor, apoi al cuceririi independenței de stat a României, veac al propășirii, deviză adesea proclamată (dînd chiar numele unei ga-zete), cînd știința și tehnica modernă își fac intrarea în civilizația României. Ne vom ocupa în principal, ceva mai înco-ace, de primele brevete, dar mai înții ca marcam cîteva repere de prioritate care nu au avut de a face cu nici un oficiu de patente. 1857: este dată în funcțiune la Ploiești cea dintîi rafinărie de petrol din lume (spre deosebire de micile distilării existente anterior). Meritul conceperii și realizării aparține chimistului Alexe Marin, ajuat de spîterul curții domnești. România devine astfel, în 1857, cea dintîi țară industrială în statisticile internaționale cu o producție industrială de țîței, iar Bucureștiul înțilu oraș iluminat cu petrol lampant. 1865-1869: marele inginer român Anghel Saligny proiectează și construiește cele dintîi silozuri de beton armat prefabricat din istoria tehnicii (la Brăila și Galați) într-o concepție care ulterior va fi adesea imitată. Două realizări tehnice în premieră sînt datorate unor fizicieni: Constantin Miclescu construiește în 1891, pentru teza sa de doctorat, un calorimetru cu ajutorul căruia obține cel mai precis echivalent mecanic al caloriei, care devine o mă-rime fundamentală a termodinamicii moderne (experiența lui Miclescu figurează pînă și în manuale de școală străine); Dragomir Hurmuzescu, „decenul fizicienilor români”, realizează în 1895, tot pentru pregătirea tezei sale de doctorat, primul dinam de tensiune ridicată cunoscut (3.000 V, într-o vreme cînd dinamurile nu treceau de 1.500 V). Fiește că acestea sînt doar exemple și trebuie să arătăm că nume-rouse descoperiri matematice, geologice, paleontologice, medicale, biologice ale unor români nu au fost nici ele breveteate (numal Victor Babeș este descoperitorul a peste 50 germeni patogeni), fiind însă de mare valoare.

PRIMELE BREVETE...

Să ne oprim acum asupra unora dintre primele invenții brevetate. Putem, cred, fi mîndri că primul brevet de invenție al unui român — din cite se cunosc pînă acum — se referă la un instrument de cultură. Este vorba de „condiul portăreț fără sîrșit” (stîlbul), inven-tat la Paris de Petreache Poenaru, în vremea studenției sale (1827). Nu este prima încercare de a realiza un instrument de scris care să-și poarte în el rezervorul de cerneală, dar este cea dintîi soluție eficientă, asigurînd fluxul continuu al cernelei spre peniță, interschimbabi-litatea acesteia din urmă, etanșetatea deplină, o folosire îndelungată. La mai puțin de un deceniu mai tîrziu, în 1836, bîhoreanul Ion I. Irimie (unchiul lui fostul viceamiral) asistă la experiența nereușită a unui profesor al său de la Politehnica din Viena de a aprinde oxizul de plumb prin frecare cu sulf; înlocuind sulful din virtul bețșilorului de lemn cu fosfor, Irimie realizează cele dintîi chibrituri eficiente cu cap de fosfor, ulterior întemeind și o fabrică pen-tru producerea lor. Anul 1842 este cel în care inginerul de origine lobaț Marlon Debreznici inventează „suflătorul spiral”, care asigură o sporire importantă a productivității în topito-rille de argint din Transilvania, ulterior fiind introdus în Europa Centrală și Apuseană.

Ioan I. Pușcariu brevetează în 1877 un instru-ment care este în același timp ruletă de mă-surat și riglă de calcul; „stereometrul” său a fost produs în serie de fabrica de instrumente geodezice „Henri Cer” din Bruxelles. În 1886 inventatorul autodidact Alexandru Ciurcu (în colaborare cu francezul Just Buisson) concepe un nou tip de motor, „propulsorul reactiv”, pe baza căruia se realizează o triplă prioritate mondială: prima ambarcațiune reac-tivă (experimentată cu succes la 3 august 1886), primul motor termic reactiv destinat aeronau-ticii și cea dintîi drezină reactivă (1887); propulsorul este brevetat în Franța, Belgia, Italia, Germania, Austro-Ungaria și S.U.A. Un rector al al nîșpului aurifer din apa mării („cositoare de aur”) este brevetat de inginerul Iuliu Popper în 1888-1890 în mai multe țări din America, precum și în Africa de Sud (pe atunci „Colonia Capului”) și utilizat în țara de Foc, explorată de el (și semănată cu genuniri geografice românești — de la Rio Rosetti la Punta Sinala).

La Expoziția Universală de la Paris din anul 1889, o invenție românească este distinsă cu medalia de aur: inventatorul este medicul și chimistul Constantin I. Istrati, (care avea să devină fondatorul școlii de chimie de la Bucu-rest), creația sa fiind prepararea unei noi clase de coloranți fără azot, cu mare stabili-tate la lumină, denumită de el franceze, cu o largă utilizare în industria textilă europeană. Dictionarele de chimie din toată lumea nu uită să menționeze unul dintre cele mai ingenioase aparate de laborator, curent denumit „becul Teclu”, de fapt un arzător de gaz cu regulator de curent, invenție a chimistului Nicolae Teclu din 1892, printre aparatele create de el numă-rîndu-se și un dispozitiv de alarmă care deter-mină continuul primejdiosului gaz „grîzi” al acruil de mină. La Muzeul Universității din București se păstrează originalul brevetului de invenție obținut de Dragomir Hurmuzescu la Paris în 1894 pentru crearea unui-nou tip de izolant, dielectrina, pe care l-a folosit la con-struirea primului electroscop modern, cu ecran electrostatic („electrosopul Hurmuzescu”); acesta a fost fabricat în serie, pentru nume-rouse laboratoare, de către firma constructoare „Alvergnat-Chabaud”, servind și unor mari descoperiri, ca aceea ale radioactivității și ra-diatului, demonstrîndu-și astfel precizia și sen-sibilitatea.

O performanță scotită de cel mai mult recentă aparține de fapt zilei de 30 august 1896: atunci s-a ridicat pentru prima oară în aer, la Cluj, un aparat de zbor acționat de forța musculară, prin pedalarie, pedalele pu-înd în mișcare patru roți cu palete. Inventa-torul acestor roți plutitoare, expuse la Muzeul de istorie a Transilvaniei din Cluj împreună cu brevetul respectiv, a fost profesorul de ma-tematică și inginerul Martin Lajos. Să încheiem această foarte incompletă trecere în revistă prin menționarea a două noutăți tehnico-mediceale: în 1898, marele neurolog Georgehe Marinescu realizează primul film științific din lume (prezentînd turburări motrice de origine neurologică), în același an cu un film al chir-urgului francez Eugène Doyen, iar în anul 1900 medicul Rudolf Eisenmenger din Alba Iulia concepe (și ulterior brevetează în nume-rouse țări) aparatul medical pe care îl denu-meste biomotor, destinat „respirației artificiale, cu stimularea concomitentă a circulației san-guine” — premergător plămîniului artificial de mai tîrziu.

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor-șef: Nicolae Dan Frunteletă, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu (secretar responsabil cu redacția)

REDACȚIA: București, Piața Științei nr. 1, tel. 17 32 09

ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95

Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘINTEII

Fănuș Neagu